

quilla cernebat. Sed inde subtilius ad alta reducitur, unde ad tempus, ne videat, reverberatur. Ipsa zeli per mansuetudinem recta æmulatio aterna post paululum in tranquillitate mentis oculum largius aperit, quæ hunc interim per commotionem claudit. Et unde mens turbatur, ne videat, inde proficit, ut ad videndum verius clarescat. Infirmanti oculo, quum collyrium immittitur, lux penitus negatur; sed inde eam post paululum veraciter recipit, unde hanc ad tempus salubriter amittit.

XVIII.

De Invidia.

INvidere non possumus nisi eis, quos nobis in aliquo meliores putamus. Parvulus ergo est, qui livore occiditur: quia ipse sibi testimonium perhibet, quod ei minor sit, cujus invidia torquetur. Hostis callidus primo homini invidendo subripuit; quia amissa beatitudine, minorem se immortalitati illius agnovit. Cain ad perpetrandum fratricidium corruit: quia despecto suo sacrificio, prælatum sibi infremuit, cujus Deus hostiam accepit: & quem meliorem se esse exhorruit, ne utquumque esset, amputavit. Esau ad persecutionem fratris hæc de re exarsit, quia primogenitorum benedictione perdita, quam tamen esu lenticulæ ipse vendiderat, minorem se ei, quem nascendo præbat, ingemuit. Joseph sanctum fratres sui Ismaelitis transeuntibus ideo vendiderunt, quia cognito revelationis mysterio, ne eis melior fieret, ejus profectibus obviare conati sunt. Saul Rex David subditum lanceam intorquendo persequitur, quia quem magis (a) quotidie augeri virtutum successibus sensit, ultra se excrescere expavit. Parvulus est, qui invidia occiditur; quia nisi ipse inferior existeret, de bono alterius non doleret. Sciendum summopere est, quia quamvis per omne vitium quod perpetratur, humano cordi antiqui hostis virus infunditur, in hac tamen nequitia, tota sua viscera serpens concutit, & imprimendæ malitiæ pestem

Moral. lib.
5. c. 46.
n. 84.

Gen. 4. 6.
6. 7.

Gen. 25.
34. & 27.
41.

Gen. 37.
27. & 28.

1. Reg. 18.
11.

n. 85.

tem vomit. De quo nimirum scriptum est: *Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum*. Nam quum devictum cor livoris putredo corruperit, ipsa quoque exteriora indicant, quam graviter animum vesania instigat. Per invidiam color pallore afficitur, & oculi deprimuntur, mens accenditur, & membra frigescunt; fit in cogitatione rabies, in dentibus stridor: quumque in latebris cordis crescens absconditur odium, dolore cæco tenebrat (a) conscientiam vulnus inclusum. Nil latum de propriis libet, quia tabescentem mentem sua poena sauciat, quam felicitas torquet aliena: quantoque extranei operis in altum fabrica ducitur, tanto fundamentum mentis lividæ profundius subfoditur; ut quo alii ad meliora properant, eo ipsa deterius ruant: (b) qua ruina videlicet etiam illud destruitur, quod in aliis actibus perfecto opere surrexisse putabatur. Nam invidia, quum mentem tabefecerit, cuncta, quæ invenerit bene gesta, consumit. Per sapientissimum Salomonem dicitur: *Vita carniū, sanitas cordis; putredo ossium invidia*: Quid enim per carnes, nisi infirma quædam ac tenera? Et quid per ossa, nisi fortia acta signantur? Et plerumque contingit, ut quidam cum vera cordis innocentia in nonnullis suis actibus infirmi videantur: quidam vero jam quædam ante humanos oculos robusta exercent; sed tamen erga aliorum bona, intus invidiæ pestilentia tabescant. Bene ergo dicitur: *Vita carniū, sanitas cordis*: quia si mentis innocentia custoditur, etiam si qua foris infirma sunt, quandoque roborantur. Et recte subditur: *Putredo ossium invidia*: quia per livoris vitium, ante Dei oculos pereunt etiam fortia acta virtutum. Ossa quippe putrescere, est quædam etiam robusta per invidiam deperire.

XIX.

(a) Edit. *tenebrat*. Taji tamen lectioni suffragantur Ed. Coc. & seq.
 (b) Edit. *ipse deterius ruat*. Edit. vero antiquiores habent Taji lectionem.

XIX.

De suppressenda invidia.

Difficile namque est, ut hoc alteri non invideat, quod adipisci alter exoptat: quia quidquid temporale percipitur, tanto fit minus singulis, quanto dividitur in multis: & idcirco desiderantis mentem livor excruciat, quia hoc, quod appetit, aut funditus alter accipiens adimit; aut à quantitate restringit. Qui livoris peste plene carere desiderat, illam hereditatem diligit, quam coheredum numerus non angustat; quæ & omnibus una est, & singulis tota; quæ tanto largior ostenditur, quanto ad hanc percipientium multitudo dilatatur. Imminutio livoris est affectus surgens internæ dulcedinis: & plena mors ejus est, perfectus amor æternitatis. Quum perfecte in amore celestis patriæ homo rapitur, plene etiam in proximi dilectione sine omni invidia solidatur: quia quum nulla terrena desiderat, nihil est, quod ejus erga proximum caritati contradicat. Vera caritas quid est aliud quam oculus mentis carens invidia? Qui si terreni amoris pulvere tangitur, ab internæ lucis mox intuitu læsus reverberatur. Quia parvus est, qui terrena diligit, magnus, qui aterna concupiscit: potest etiam sic non inconvenienter intelligi: *Parvulum occidit invidia*: quoniam hujus pestis languore non moritur, nisi qui adhuc in desideriis infirmatur.

Moral. lib.
5. c. 46.
n. 86.

Job. 5. 2.

XX.

De malitia.

IN Evangelio Veritas ait: *Quæ vultis ut, faciant vobis homines, & vos facietis*: quibus duobus utriusque testamenti mandatis, per unum malitia compescitur, per aliud benignitas prærogatur: ut quod non vult malum pati quisque non faciens, cesset à nocendi opere. Curandum magno opere est, ut erga procaces quisque mansuetudinem longanimitatis exhibeat: ut malitiæ peste languentibus gratiam be-

Moral. lib.
10. c. 6.
n. 8.
Matth. 7.
12.

benignitatis ostendat : (a) ut discordes pace uniat , & concordēs ad concupiscentiam veræ pacis accingat. Dominus Jesus Christus malitiosos quosque redarguens dicit : *Quid vides festucam in oculo fratris tui , & trabem in oculo tuo non vides ?* Perturbatio quippe impatientiæ festuca est : malitia vero in corde , trabes in oculo. Illam namque aurentationis agitat , hanc autem consummatio nequitiae pene immobiliter portat. [Recte vero illic subjungitur :] *Hy pocrita , ejice primum trabem de oculo tuo , & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui.* Ac si dicatur menti iniquæ interius dolenti , & sanctam se exterius per patientiam demonstranti : prius à te molem malitiæ excute , & tunc alios de impatientiæ levitate reprehende : ne dum non studes malitiam (b) vincere , pejus tibi sit aliena prava tolerare. Cor pessimum ex sua & non aliena malitia tabescit , sicut scriptum est : * *Zelus adprehendit populum ineruditum : & nunc ignis adversarios consumit.* (c) Sicut autem ignis amoris mentem erigit , ita ignis malitiæ involvit : quia & Sanctus Spiritus cor , quod replet , elevat , & ardor malitiæ ad inferiora semper incurvat. Malos non solum ignis per vindictam post cruciat , sed nunc etiam per livorem cremat : quia qui post puniendi sunt retributionis supplicio , nunc semetipsos afficiunt malitiæ tormento.

Lib. 1. in
Ezech. ho-
mil. 2. n.
12.
Isai. 16.
11. Secun-
dum ver-
sion. an-
tiquam.
Moral. lib.
2. c. 31.
n. 51.

XXI.

(a) Edit. *impendat.* (b) Edit. *simulationem.*

* Notant PP. Benedictini in Lib. 2. Moral. cap. 31. n. 51. non satis liquere , quæ sit hæc propheta ; suspicantesque textum à Greg. adduc- tum in nullo Prophetarum ad litteram reperiri , eo confugiunt , ut dicant , prophetiæ nomine omnem S. Scripturam intelligi posse : porro Apostolum Rom. 10. 2. de populo Judaico scribere , eum habere æmulationem , sed non secundum scientiam , quod est fere dicere , zelum aprehendisse populum ineruditum , hoc est , scientiæ experiem. Ne autem ultra dubitetur locus , ex quo illa propheta : *Zelus adprehendit populum ineruditum* , sumpta est , animadvertere placuit , eam esse apud Isaiam capite à nobis cit. non quidem secundum Vulg. nov. sed secundum Version. ant. eandemque al- legari etiam ab Ambros. in Psalm. 118. & ab August. lib. 20. de Civit. Dei. c. 12. (c) Edit. *consumet.*

X XI.

De discordia.

Admonendi sunt discordes, ut certissime sciãnt, quia quantislibet virtutibus polleant, spirituales fieri nullatenus possunt, si uniri per concordiam proximis negligunt. Ad unam igitur vocationis spem nequaquam pertingitur, si non ad eam unita cum proximis mente curratur. Sæpe nonnulli, quo quædam specialiter dona percipiunt, eo superbiendo donum concordia, quod majus est, amittunt: ut si fortasse carnem pre cæteris gulæ refrenatione quis edomat, concordare eis, quos superat abstinendo, contemnat. Qui abstinentiam à concordia separat, quid admoneat Psalmista perpendat; ait enim: *Laudate eum in tympano, & choro.* In tympano namque sicca & percussa pellis resonat: in choro autem voces societate concordant. Quisquis itaque corpus affligit, sed concordiam deserit, is Deum quidem laudat in tympano, sed non laudat in choro. Sæpe dum quosdam major scientia erigit à cæterorum societate disjungit, & quasi quo plus sapiunt, eo à concordia virtute despiscunt. Quo quisque melius sapit, eo concordiam deserens (a) deterius delinquit: & idcirco inexcusabiliter merebitur supplicium, quia prudenter si voluisset, potuit vitare peccatum. Quibusdam à concordia recedentibus recte per Jacobum dicitur: *Si zelum amarum habetis, & contentiones in cordibus vestris, (b) nolite gloriari, & mendaces esse adversus veritatem. Non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica: Quæ autem desursum est sapientia primum quidem pudica est, deinde pacifica.* Pudica videlicet, quia caste intelligit: pacifica autem, quia per elationem se minime à proximorum caritate discordat. Scriptum est: *Si offeras (c) munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante*

Reg. Past.
part. 3. c.
22.

Ps. 150. 4.

Jacob. 2.
14. 15. &
17.Matt. 5.
23.

(a) In Ed. deest: Concordiam deserens: sed habetur quoque in Laud.

(b) Ed. & contentiones sunt in corde vestro. (c) Ed. offers.

te altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. Ex qua scilicet præceptione pensandum est, quorum hostia repellitur, quam intolerabilis culpa monstratur. Quum mala cuncta bonis sequentibus diluantur, pensemus quanta sint mala discordiæ, quæ nisi extincta funditus fuerint, bonum subsequi non permittunt. Admonendi sunt discordes, ut si aures à mandatis caelestibus declinant, mentis oculos ad considerandum ea, quæ in infimis versantur aperiant.

XXII.

De odio.

Moral. 20.
21. n. 47.

SI ab increpatione hominum idcirco reticemus, quia contra nos insurgere odia formidamus, non jam lucra Dei, sed nostra proculdubio quærimus. Sciendum mag-nopere est, quod nonnumquam [cum] redarguuntur pravi, deteriores existunt, nosque magnis odiis insequuntur. Ipsi ergo & non nobis parcimus, si ab eorum redargutione pro eorum amore cessamus. Necesse nobis est, ut aliquando toleremus tacendo odiosos, quod sunt, quatenus in nobis discant vivendo quod non sunt. Non est omnino justo timendum, ne dum quisque corripitur, contumelias inferat, sed ne tractus ad odium, pejor fiat. Cavendum summo-pere est, ne immoderate linguam loquacitas pertrahat, eam-que usque ad lasciviam obtreccionis extendat: Ne odium malitiæ excitet, & os usque ad jaculum maledictionis (a) inclinet. In Evangelio Veritas ait: *Quæ vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite eis.* Ac si aperte dicat: *Quod ab alio tibi odis fieri, vide tu, ne alteri per odium facies.*

Moral. lib.
8. c. 42.
n. 67.

Moral. lib.
10. c. 6.
n. 8.

Matt. 7.
12.
Tob. 4. 16.

X XIII.

De concupiscentia oculorum.

Quisquis per corporis fenestras incaute exterius respicit, plerumque in delectationem peccati etiam nolens cadit, atque obligatus desideriis incipit velle, quod noluit. Præcepta anima, dum ante non providet, ne incaute videat, quod concupiscat, cæca post incipit desiderare, quod vidit. Unde Propheta mens, quæ sublevata sæpe mysteriis internis intererat, qui alienam conjugem incaute vidit, obtenebrata postmodum sibimet illicite conjunxit. Sanctus vir, qui acceptis corporis sensibus, velut subjectis ministris quidam æquissimus Judex præest, culpas conspicit, antequam veniant, & velut insidianti (a) mortis fenestras corporis claudit, dicens: *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine*, ne scilicet prius incaute aspicerent, quod postmodum invitus amaret. Semel species formæ si cordi per oculos fuerit illigata, vix magni luctaminis manu solvitur. Ne ergo quædam lubrica in cogitatione versemus, providendum nobis est, quia intueri non debet, (b) quod non licet concupisci. Ut munda mens in cogitatione servetur, à lascivia voluptatis suæ deprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores ad culpam. Neque enim Eva lignum veritum contigisset, nisi hoc prius incaute respiceret. Scriptum quippe est: *Vidit mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulcrum oculis, aspectuque delectabile; & tulit de fructu ejus, & comedit.* Pensandum summopere est, quanto debemus moderamine erga illicita visum restringere nos, qui mortaliter vivimus, si & Eva mater viventium per oculos ad mortem venit. Sub Judææ voce, quæ exteriora videndo concupiscens, bona interiora perdidit, Propheta dicit: *Oculus meus depredatus est animam meam.* Concupiscendo enim vi-

Moral. lib.
21. c. 2.
n. 4.

2. Reg. 18.

2. Reg. 18.

2. Reg. 18.

2. Reg. 18.

2. Reg. 18.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

Job. 31. 1.

(a) Ed. bosti. Ast meliorem esse Taji lectionem suadent, quæ in hunc locum afferunt P. Bened. (b) Ed. decet. Verum Germ. & Norm. nonnullique edic. ut noster habent.

sibilia, invisibiles virtutes amisit. Quæ ergo interiorem fructum per exteriorem visum perdidit, per oculum corporis pertulit prædam cordis. Scriptum in Evangelio est: *Quod omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* Per Mosem quippe luxuria [perpetrata, per auctorem verò munditiæ luxuria] cogitata damnatur.

XXIV.

De gula concupiscentia.

Moral. lib.
30. c. 18.
n. 60.

SCiendum est, quia quinque nos modis gulæ vitium tentat. Aliquando namque indigentia tempora prævenit: aliquando verò tempus non prævenit, sed cibos lautiores quærit: aliquando quælibet (a) sumenda sint, præparari accuratius expetit; aliquando autem & qualitati ciborum, & tempori congruit; sed in ipsa quantitate sumendi mensuram refectionis (b) excedit. Nonnumquam verò & abjectius est quod desiderat, & tamen ipso esu (c) immensi desiderii deterius peccat. Vitiorem tempora melius ostendimus, si hæc exemplis evidentioribus adprobemus. Mortis quippe sententiam patris ore Jonatas meruit, quia in gustu mellis constitutum edendi tempus antecessit. Ex Ægypto populus eductus in eremo occubuit, quia despecto manna, cibos carniū petiit, quos lautiores putavit. Prima filiorum Heli culpa suborta est, quod ex eorum voto sacerdotis puer non antiquo more coctas vellet de sacrificio carnes accipere, sed crudas quæreret, quas accuratius exhiberet. Quum ad Jerusalem dicitur: *Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia*, aperte ostenditur, quod idcirco salutem perdidit, quia cum superbiæ vitio mensuram moderatæ refectionis excessit. Primogenitorum gloriam Esau ideo amisit, quia magno æstu desiderii vilem cibum, id est, lenticulam concupivit: quam dum venditis (d) etiam primogenitis prætulit quo in illam appetitu anhelaret, indicavit. Neque enim ci-

1. Reg. 14.
27.

Num. 21. 5.

1. Reg. 2.
12. &c.

Ezech. 16.
49.

Gen. 25.
33.

(a) Ed. *quælibet quæ.* (b) Ed. *moderata refectionis* (c) Ed. *æstu.*
(d) Ed. *vendendis.*

bus, sed appetitus in vitio est. Unde & lautiores cibos plerumque sine culpa sumimus, & abjectiores non sine reatu conscientiae degustamus. Esau primatum per esum lenticularum perdidit; & Elias in eremo virtutem corporis (a) carnes edendo servavit. Antiquus hostis, quia non cibum, sed cibi concupiscentiam esse causam damnationis intelligit, primum sibi hominem non carne, sed pomo subdidit, & secundum non carne, sed pane tentavit. Plerumque primi parentis culpa committitur, etiam quum abjecta & vilia sumuntur. Neque enim Adam solus, ut à vitio se pomo suspenderet, præceptum prohibitionis accepit: nam quum alimenta quaedam saluti nostrae Deus contraria indicat, ab his nos quasi per sententiam revocat. (b) Et quum concupiscentes noxia attingimus, profecto quid aliud quam vitia degustamus? Ea in cibo sumenda sunt, quae naturae necessitas quaerit, non quae edendi libido suggerit: ne si hæc moderata discretio minus caute prospiciat, illicitæ se concupiscentiæ quis voragine immergat. Gulæ deditos superfluitas loquutionis, levitas operis, atque luxuria comitatur. Nisi gulæ deditos immoderata loquacitas raperet, dives, qui epulatus quotidie splendide dicitur, in lingua gravius non arderet. Ait enim: *Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aqua, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Quibus profecto verbis ostenditur, quia epulando quotidie, crebrius in lingua peccaverat, qui totus ardens refrigerari se præcipue in lingua requirebat. Quia gulæ deditos levitas protinus operis sequitur, auctoritas sacra testatur, dicens: *Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere.* Plerumque edacitas usque ad luxuriam pertrahit: quia dum satietate venter extenditur, aculei libidinis excitantur. Hosti callido, qui primi hominis sensum in concupiscentia pomi aperuit, sed in peccati laqueo strinxit, divina voce dicitur: *Pectore & ventre repes.* Ac si ei aperte diceretur: Cogitatione & ingluvie super humana

3. Reg. 17.
6.Gen. 3. 6.
Marth. 4.
3.

n. 61.

Reg. Past.
part. 3. c.
19.Luc. 16.
24.Exod. 32.
6.

Gen. 3. 14

Nnn 2

cor-

(a) Nonnullæ edit. vet. & recent. habent: *virtutem spiritus*; quæ lectio magis probanda videtur; sed vide animadversionem PP. Benedict. in hunc locum. (b) Ed. *verat.*

corda dominaberis. Quia gula deditos luxuria sequitur, Propheta testatur: qui dum aperta narrat, occulta denuntiat, dicens: *Princeps coquorum destruxit muros Jerusalem.* Princeps namque coquorum venter est, cui magna cura obsequium à coquis impenditur, ut ipse delectabiliter cibis impleatur. Muri autem Jerusalem virtutes sunt animæ, ad desiderium supernæ pacis elevatæ. Coquorum igitur princeps muros Jerusalem dejecit; quia dum venter ingluvie tenditur, virtutes animæ per luxuriam destruuntur.

XXV.

De pugna virtutum adversus vitia.

Quum domino vitiorum contradicimus; quum iniquitati, quæ nos à Deo separat, (a) reluctamur, quum consuetudini fortiter [&] violenter resistimus, & desideria perversa calcantes contra hanc (*) jus nobis libertatis ingenitæ vindicamus, vitiorum agminibus acerrimo conflictu resistimus. Quum culpas pœnitendo percutimus, & maculas sordium fletibus lavamus, fortiter contra vitia reluctamur. Tunc se viri sancti veracius à vitiorum colluvione detergunt, dum ab eis contra singula vitia virtutes singulæ opponuntur. Interdum vitia, cum virtutibus ad utilitatem configunt, ut ipso certamine, vel mens exerceatur, vel ab elatione concussus (b) animus restringatur. Adversus impetus vitiorum contrariis virtutibus est pugnandum. Contra luxuriam enim cordis est adhibenda munditia: contra odium dilectio præparanda: contra iracundiam patientia proponenda est: porro contra timorem fiducia adhibenda est virtus: contra torporem zeli prælium. Tristitiæ quoque gaudium, acidiæ fortitudo, avaritiæ largitas, superbiæ humilitas opponenda est. Sicque singulæ virtutes nascentia contra se vitia reprimunt, ac tentationum motus virtute divinæ caritatis extinguunt. Libidinem abstinencia domat. Nam quantum

Jerem. 39.
sec. text.
Hebræum,
& Sec.
LXX.

Moral. 4.
c. 36. n. 71.

Apud Isid.
lib. 2. sen-
tent. c. 37.

(a) Ed. que nos sepatat. (*) In Cod. nostro has voces hic intrusas legimus, *lex, scriptura, equitas, vel potestas.* (b) In Ed. Loaysæ, *elationis concursu*, in Regal. & in Parisiens. *conversus.*

tum corpus inedia frangitur, tantum mens ab illicito appetitu revocatur. Adversus iram tolerantia dimicat. Ira autem semetipsam necat: sustinendo autem patientia victoriam portat. Tristitiæ mœrorem spes æterni gaudii superat: & quem turbata mens de exterioribus afficit, dulcedo interioris tranquillitatis lenit. Adversus invidiam præparetur caritas: & adversus iræ incendia mansuetudinis adhibeatur tranquillitas.

XXVI.

De multiloquio.

Admonendi sunt multiloquio vacantes, ut vigilanter aspiciant, à quanto rectitudinis statu depereunt, dum per multiplicia verba dilabuntur. Humana etenim mens aquæ more circumclusa ad superiora colligitur; quia illud repetit unde descendit, & relaxata deperit, quia se per infima inutiliter spargit. Qui supervacuis verbis à silentii sui censura dissipatur, quasi tot rivis extra se ducitur. Unde & redire interius mens ad sui cognitionem non sufficit: quia per multiloquium sparsa, à secreto se intimæ considerationis excludit. Totam verò se insidiantis hostis vulneribus de- tegit, quia nulla munitione custodia circumcludit. In Proverbiis scriptum est: *Sicut urbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.* Quia enim murum silentii non habet, patet inimici jaculis civitas mentis. Et quum se per verba extra semetipsam dejicit, apertam se adversario ostendit. Quam tanto ille sine labore superat, quanto & ipsa quæ vincitur, contra semetipsam per multiloquium pugnat. Plerumque per quosdam gradus desidiosa mens in foveam lapsus impellitur, & dum otiosa verba cavere negligimus, ad noxia pervenimus: ut prius loqui aliena libeat, & postmodum detractionibus eorum vitam, de quibus loquitur, mordeat, ad extremum verò usque ad apertas lingua contumelias erumpat. Per effrenationem linguæ seminantur stimuli, oriuntur rixæ, accenduntur faces odiorum, pax extinguitur cordium. Unde bene per Salomonem dicitur: *Qui*

Reg. Past.
part. 3. c.
14.

Prov. 25.
28.

Greg. ubi
supra, &
Moral. lib.
7. c. 37.
ii. 57.

Prov. 27.
14.

Moral. lib.
5. c. 13.
n. 30.

tere est linguam in fluxum eloquii relaxare. Sed dimissor aquæ jurgiorum caput efficitur, quia per linguæ incontinentiam discordiæ origo propinatur. Quia multiloquio quisque serviens rectitudinem justitiæ tenere nequaquam

Moral. lib.
7. c. 37.
n. 58.
Ps. 139.
12.

possit, testatur Propheta, quia ait: *Vir linguosus non dirigitur super terram.* Hinc Salomon iterum dicit: *In multiloquio peccatum non decrit.* Esaias Propheta ait: *Cultus justitiæ silentium:* videlicet indicans, quia mentis justitiæ desolatur, quando ab immoderata loquutione non parcitur.

Prov. 10.
19.
Isai. 32.
17.

Hinc Jacobus ait: *Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio.* Pravi homines, sicut in sensu leves sunt, ita

Jacob. 1.
26.

Moral. lib.
5. c. 13.
n. 30.

in loquutione præcipites, & reticere pertractando negligunt, quæ loquantur. Sed quod levis conscientia concipit, levior prætinus lingua producit. Per semetipsam nos

Moral. lib.
7. c. 37.
n. 58.
Matth. 11.
36.

Veritas admonet, dicens: *Omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii.* Otiosum quippe verbum est, quod aut ratione justæ necessitatis, aut intentione piæ utilitatis caret. Si ergo ratio de otioso sermone exigitur, pensemus, quæ pœna multiloquium maneat, in quo etiam per noxia verba peccatur.

XXVII.

De perversa loquutione.

Lib. 1. in
Ezech. ho-
mil. 9. n.
23.

Sicut perfecti viri perversos proximos non debent fugere, quia & eos sæpe ad rectitudinem trahunt, & ipsi ad perversitatem numquam trahuntur: ita infirmi quique societatem debent declinare malorum, ne mala, quæ frequenter aspiciunt, & corrigere non valent, delectentur imitari. Sic verba proximorum audiendo quotidie sumimus in mente, sicut flando atque respirando aerem trahimus corpore. Sicut malus aer assiduo flatu tractus inficit corpus, ita perversa loquutio assidue audita infirmantium inficit animum, ut tabescat delectatione pravi operis, & assidui iniquitate sermonis. Unde Paulus ait: *Corrumpunt mores bonos colloquia mala.*

1. Cor. 15.
32.

XXVIII.

De lætis, vel tristicibus in hoc sæculo degentibus.

ALiter admonendi sunt læti atque aliter tristes. Læti videlicet inferenda sunt tristitia, quæ sequuntur ex supplicio; tristibus verò inferenda sunt læta, quæ promittuntur ex regno. Discant læti ex minarum asperitate, quod timeant; audiant tristes præmiorum gaudia, de quibus præsumant. Illis quippe dicitur: *Væ vobis, qui ridetis nunc, quoniam flebitis.* Isti verò eodem Magistro dicente audiunt: *Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Plerumque fit, ut nonnulli læti vel tristes non rebus fiant, sed conspersioibus existant. Quibus profecto intimandum est, quod quædam vitia quibusdam conspersioibus (a) existant. Habent enim læti ex propinquo luxuriam, tristes vero iram. Necesse est igitur, ut non solum quisque consideret, quod ex conspersione sustinet, sed etiam quod ex vicino deterius perurget: ne dum nequaquam pugnat contra hoc, quod tolerat, ei quoque, à quo se liberum æstimat, vitio succumbat.

Reg. Past.
part. 3. c.
3.

Luc. 6. 25.

Joan. 16.
22.

XXIX.

De stultitia.

STulti homines hoc solum tota cordis intentione conspiciunt, per quod ad finem terreni desiderii perducantur. Scriptum quippe est: *Oculi stultorum in finibus terræ.* Nequaquam suæ considerationis obtutum in terra stultus figeret, si ad sancta sui Redemptoris itinera mentis oculos levaret. Scriptum quippe est: *Stultus serviet sapienti.* Sæpe etenim conspicimus sapientes subesse; stultos verò arcem domini tenere: sapientes serviliter obsequi; stultos tyrannica elatione dominari. Quomodo igitur definitione divinæ sententiæ sapienti stultus servit, dum ple-

Moral. 17.
c. 7. n. 9.Prov. 17.
24.Moral. 20.
c. 24. n.
12.Prov. 11.
29.

(b) Ed. juxta sunt.

rumque hunc jure temporalis dominiū comprimit? Sed sciendum est, quia contra sapientis vitam, dum stultus præminens terrorem potestatis exercet; dum hunc laboribus fatigat, contumeliis lacerat, profecto hunc ab omni vitiorum rubigine urendo purgat. Plerumque stultus sapienti etiam dominando servit, quem ad meliorem statum premendo provehit. Nonnumquam pupillis dominis ad disciplinæ magisterium servi præsumunt, terrent, premunt, & feriunt; & tamen esse servi nullo modo desistunt, quia ad hoc ipsum ordinati sunt, ut proficientibus dominis etiam feriendo famulentur. Quia stultorum reproborum mala bonos, dum cruciant, purgant, utilitati justorum militat etiam potestas iniquorum. Sicut clausa janua, in domo, quæ intus membra lateant, ignoratur; sic plerumque stultus, si tacuerit, utrum sapiens, an stultus sit, absconditur: si tamen nulla alia prodeunt opera, quæ sensum etiam tacentis loquantur. Per Salomonem dicitur: *Stultus si tacuerit, sapiens reputabitur*. Sed quia stultus, quum loquitur, per hoc quod sua infert, sapientium verba pensare non sufficit, recte per Beatum Job dicitur: *Audite ergo correptiones meas, & judicium labiorum meorum attendite*. Bene autem prius correptionem & postmodum judicium intulit: quia nisi per correptionem prius tumor stulti deprimitur, nequaquam per intelligentiam judicium justus cognoscitur. Nonnumquam stulti, quum prudentium facta conspiciunt, hæc eis omnia esse reprehensibilia videntur; suæque imperitiæ atque infirmitatis obliti, tanto intentius de alienis judicant, quanto sua profundius ignorant.

XXX.

De Luxuria.

Moral. 21.
c. 2. n. 5.

Malum luxuriæ aut cogitatione perpetratur aut opere. Callidus namque adversarius noster, quum ab effectu operis expellitur, secreta polluere (a) cogitationis molli-

(a) Ed. *cogitatione*. Ast lectioni Taji suffrag. non modo recent. Edit. sed Cod. quoque Corb. Germ.

litur. Serpenti à domino dicitur: *Pectore & ventre repes.* Gen. 3. 14.
 Serpens videlicet ventre repit, quando hostis lubricus per humana membra sibimet subdita usque ad expletionem operis luxuriam exercet. Serpens autem repit pectore, quando eos, quos in opere luxuriæ non valet, in cogitatione polluit. Quisquis luxuriam perpetrat actione, huic serpens repit ex ventre: quisquis autem perpetranda versat inmentee, huic serpens repit ex pectore. Ardentem quasi Sodomam fugere, est illicita carnis incendia declinare. Quisquis mundi hujus successibus elevatus lenocinante cordis lætitia tentari se luxuriæ stimulis sentit, Joseph factum ad memoriam revocet, & in arce se castitatis servet. Quum voluptas lubrica tentat in prosperis, hæc ipsa sunt prospera aculeo tentationis opponenda; ut eo erubescamus prava committere, quo nos à Deo meminimus (a) gratuita bona percipere. Nonnumquam voluptas, quæ ex prosperitate nascitur, ejusdem prosperitatis est consideratione ferienda; quatenus hostis noster, unde oritur, inde moriatur. Propheta David subito casu per luxuriam defluxit, dum in solario deambulans alienam conjugem concupivit & abstulit: ejusque virum cum damno sui exercitus interemit, & repentino casu cecidit, quum mens illa mysteriis cælestibus assueta ab inopinata tentatione devicta est, atque immanissimæ turpitudini, subacta. Quasi saxum de loco suo translatum est, quum Prophetæ animus à prophetiæ mysteriis exclusus ad cogitandas turpitudines venit. Salomon ille quondam sapientissimus nimietate luxuriæ superatus immoderato usu atque assiduitate mulierum ad hoc usque perductus est, ut templum idolis fabricaret; & qui prius Deo templum construxerat, assiduitate libidinis etiam perfidiæ substratus idolis construere templa non timeret. Sicque factum est, ut ab assidua carnis petulantia usque ad mentis perfidiam perveniret, quia subripiente paulisper infusione peccati terra cordis illius ad (b) consummationem defluxit. Non immerito jumenta terræ nuncupantur, qui (c) hujus vitæ carnalis ima appetunt: quos in infimis inlecebrosa voluptas dejicit, quibus per sacra eloquia dicitur:

Reg. Past.
part. 3. c.
27.
Moral. lib.
30. c. 10.
n. 38.

Moral. lib.
12. c. 18.
n. 23.
2. Reg. 11.
4.

3. Reg. 11.
7.

Moral. 16.
17. n. 27.

Ps. 31. 9. *Nolite fieri sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus.*
 Colos. 3. 5. *Voluptatum carnis amatoribus dicitur: Mortificate nunc membra vestra, quæ sunt super terram; id est, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam.* Paulus Apostolus petulantia carnis deditos publica invectione redarguit dicens: *Quum cognovissent Deum non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis.* Quomodo autem in jumentorum aut plusquam jumentorum voluptate ceciderunt, subdidit dicens: *Tradidit illos in desideria cordis eorum in immunditiam.* Nonnullos per luxuriam caro in infinis mersit, quos superba in altum scientia sublevavit, & à volatu volucrum ultra appetitum lapsi sunt jumentorum. Atque inde sub se prostrati sunt, unde super se ire videbantur. Plerumque virus libidinis de radice nascitur elationis: tunc ergo caro vincit, quum spiritus latenter intumescit; quia tunc anima per originem culpæ in jumentorum petulantiam cecidit, quum efferendo se more volucrum, ultra quam debuit evolavit. Interdum per elationis vitium longa continentia repente dissolvitur, & plerumque usque ad senium virginitas servata vitiatur. Quia etenim negligitur humilitas cordis, rectus judex despicit etiam integritatem corporis: & quandoque per apertum malum reprobos adnuntiat, quos dudum reprobos in occulto tolerabat. Quisquis diu servatum bonum subito perdidit, apud semetipsum intus aliud malum tenuit, ex quo (a) ad aliud subito erupit, per quod ab omnipotente Deo etiam tunc alienus exitit, quando se ei per munditiam corporis inhære monstravit. Plerumque mentis elatio ad pollutionem pertrahit carnis, & reproborum cor à volatu volucrum ad petulantiam mergit jumentorum. Siendum nobis magnopere est, aliud esse, quod animus de tentatione carnis patitur, aliud, quum per consensum delectationibus obligatur. Plerumque enim cogitatione prava pulsatur, sed renititur. Plerumque autem quum perversum quid concipit, hoc intra semetipsum etiam per desiderium volvit. Et nimirum mentem nequaquam cogitatio immunda in-

(a) Ed. *aiud.* Taji lectio rep. in Vindoc.

inquinat, quum pulsat; sed quum hanc sibi per delectationem subjugat. Paulus prædicator egregius ait: *Tentatio vos non adprehendat nisi humana.* Humana quippe tentatio est, qua plerumque in cogitatione tangimur etiam nolentes; quia ut nonnumquam & illicita ad animum veniant, hoc utique in nobismetipsis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Dæmoniaca est & non humana tentatio, quum ad hoc quod carnis corruptibilitas suggerit, per consensum se animus adstringit. Idem Paulus Apostolus ait: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore.* Peccatum quippe in mortali corpore non esse, sed regnare prohibuit, quia in carne corruptibili non regnare potest, sed non esse non potest. Humano generi de peccato tentari peccatum est. Quo quia quandiu vivimus perfecte omnimodo non caremus, sancta prædicatio, quoniam hoc expellere non potuit, ei de nostro cordis habitaculo regnum tulit, ut appetitus illicitus etsi plerumque bonis nostris cogitationibus occulte se quasi fur inserit, saltem, si ingreditur, non dominetur. In Genesi scriptum est: *Dominus pluit super Sodomam & Gomorram sulphur & ignem.* Quid in sulphure nisi foetor carnis, & quid per ignem nisi ardor desiderii carnalis exprimitur? Quum ergo habitantium Sodomis vel Gomorra carnis scelera punire Dominus decrevisset, in ipsa qualitate ultionis notavit maculam criminis. Sulphur quippe foetorem habet, ignis ardorem: Qui itaque ad perversa desideria ex carnis foetore arserant, dignum fuit, ut simul sulphure & igne perirent: quatenus ex justa poena discerent, ex injusto desiderio quid fecissent.

1. Cor. 10.
13.

Rom. 6. 12.

Moral. lib.
14. c. 19.
n. 23.
Gen. 19.
24.

XXXI.

De torpore animi.

Plerumque mens hominis à cura suæ sollicitudinis dormiens verberatur & non dolet, quia sicut imminetia mala non prospicit, sic neque quæ perpetraverit, agnoscit. Trahitur, & nequaquam sentit; quia per illecebras vitiorum ducitur, nec tamen ad sui custodiam suscitatur. Quamvis somno torporis à sui custodia quisque prematur,

Reg. Past.
Part. 3. c.
32.

vigilare tamēn ad sæculi curas nititur, ut semper voluptatibus debrietur. Et quum ad illud dormiat, in quo sollerter vigilare debuerat, ad aliud vigilare appetit, ad quod laudabiliter dormire potuisset. Per Salomonem in Proverbiis dicitur: *Et eris quasi dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clavo.* In medio enim mari dormit, qui in hujus mundi tentationibus positus prævidere motus inruentium vitiorum quasi imminentes undarum cumulos negligit. Et quasi gubernator clavum amittit, quando mens ad regendam navem corporis studium sollicitudinis perdit. Clavum in mari amittere est intentionem providam inter procellas hujus sæculi non tenere. Si enim gubernator clavum sollicite stringit; modo in fluctibus ex adverso navem dirigit, modo ventorum impetus per obliquum findit. Scriptum est: *Stellio manibus nititur, & moratur in edibus regis.* Plerumque aves, quas ad volatum penna sublevat, in vepribus resident: & stellio, qui ad volatum pennas non habet, nitens manibus regni ædificium tenet. Quia nimirum sæpe ingeniosi quique, dum per negligentiam torpent, in pravīs actibus remanent; & simplices, quos ingenii penna non adjuvat, ab obtinenda regni æterni moenia virtus operationis levat. Stellio, dum manibus nititur in regis ædibus moratur, quia illo simplex per intentionem recti operis pervenit, quo ingeniosus minime ascendit. Quæritio suboritur: quur vel negligenti intelligentiæ donum tribuitur, vel studiosus quisque sensus sui tarditate præpeditur. Ad quam citius responderetur, dum protinus (a) per Salomonem subditur: *Nihil in terra sine causa.* Idcirco enim sæpe & desidiosus ingenium accipit, (b) unde negligens etiam justius puniatur. Quia quod sine labore adsequi potuit, scire contemnit. Et idcirco nonnumquam studiosus tarditate intelligentiæ premitur, ut eo majora præmia retributionis inveniat, quo magis in studio inventionis elaborat. Nihil ergo est in terra sine causa, quando & studioso tarditas ad præmium proficit: & desidioso velocitas ad supplicium crescit. Mentis desidia, dum congruo fer-

(a) Hic intrusum est, Per Salomonem; testimonium vero, quod asseritur, est in Lib. Job. (b) Ed. ut de negligentia.

vore non accenditur, à bonorum desiderio funditus, convalescente furtim torpore, mañtatur. Per Salomonem dicitur: *Pigredo immittit soporem.* Piger enim recte sentiendo quasi vigilat, quamvis nihil operando torpescat; sed pigredo soporem immittere dicitur; quia paulisper etiam recte sentiendi vigilantia ammittitur, dum à bene operandi studio cessatur. De torpore animi recte in Proverbiis scriptum est: *Anima dissoluta esuriet.* Quisquis se ad superiora distringendo non dirigit, neglectum se inferius per desideria expandit; & dum studiorum sublimium vigore non constringitur, cupiditatis infimæ fame sauciatur: ut quo se per disciplinam ligare dissimulat, eo se esuriens per voluptatum desideria spargat. Hinc ab eodem rursus Salomone scribitur: *In desideriis est omnis otiosus.* Hinc ipsa Veritate prædicante, uno quidem exeunte spiritu, munda domus dicitur, sed multiplicius redeunte, dum vacat, occupatur.

Prov. 19.
15.

Ibid.

Prov. 21.
26.
Matt. 12.
44. & 45.

XXXII.

De pigritia.

SUadendi sunt pigri, ne agenda bona, dum differunt, amittant: & dum opportune agere, quæ possunt nolunt, paulo post, quum volunt, non valeant. Plerumque piger, dum necessaria agere negligit, quædam sibi difficilia opponit, quædam vero incaute formidat; & dum quasi invenit, quod velut juste metuat, ostendit, quod in otio quasi non injuste torpescat. Pigro etenim per Salomonem dicitur: *Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei.* Propter frigus quippe piger non arat, dum desidix torpore constrictus agere, quæ debet, bona dissimulat. Et dum parva ex adverso mala metuit, operari maxima prætermittit. Bene autem subditur: *Mendicabit æstate, & non dabitur ei.* Qui enim nunc in bonis operibus non exudat, quum sol judicii ferventior apparuerit, quia frustra regni aditum postulat, nil accipiens æstate mendicat. Hinc iterum scriptum est: *Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum porrigit eam.* Nemo itaque tam piger est, ut ad os suum manum vel pro

Reg. Past.
part. 3. c.
15.Prov. 20.
4.Prov. 19.
24.

Lib. 2. in Ezech. homil. 9. n. 15. Moral. 22. 9. n. 20. comedendo reducere laborem putet. Sed piger nec ad os suum manum suam porrigit, qui nec hoc vult operari, quod dicit. Per manum quippe operatio, per os autem loquutio designatur. Pigro labor est, ad os manum suam porrigere, quia desidiosus quisque prædicator nec hoc vult operari, quod dicit. Manum quippe ad os porrigere est voci suæ opere concordare. Idem Salomon ait: *Per agrum hominis pigri transivi, & per vineam viri stulti; & ecce totum repleverant urticae: Operuerant superficiem ejus spinæ, & maceria lapidum destructa erat.* Per agrum hominis pigri atque per vineam viri stulti transire, est cujuslibet vitam negligentis inspicere, ejusque opera considerare. Quam urticae vel spinæ replent; quia in corde negligentium prurientia terrena desideria, & punctiones pullulant vitiorum. Maceria lapidum destructa erat; id est, disciplina patrum ab ejus corde dissoluta: nam quia destructam maceriam (a) lapidum dissolutam esse disciplinam vidit, illic protinus sequutus adjunxit: *Quod quum vidissem, posui in corde meo, & exemplo didici disciplinam.* Quum disciplinæ vigor in corde reproborum, pigritia dominante, dissolvitur; ante eorum oculos cuncta bonorum opera despectui habentur. Nihilque esse æstimant, quidquid de virtutibus electorum vident.

XXXIII.

De murmurio.

Lib. 1. in Ezech. homil. 9. n. 32. Prov. 25. 20. **A**Cetum si mittatur in nitro, fervescit nitrum, sicut scriptum est: *Sicut acetum in nitro, ita qui cantat cantica cordi pessimo.* Perversa mens, quando per increpationem corripitur, aut per prædicationis dulcedinem ad bona suadetur, (b) de correptione fit deterior. Et inde in murmurationis iniquitate succenditur, unde debuit ab iniquitate compesci. Quisquis pro peccato percutitur, nisi mur-

(a) Edit. *destructa maceria.* Priores tamen editi legunt ut Tajus.

(b) Edit. *aut prædicationis dulcedinem bona suadetur.* Melior autem vid. Taji lectio, cui alii Cod. consentiant.

murmurando renitatur, eo ipso jam justus esse inchoat, quo ferientis justitiam non accusat.

XXXIV.

De mendacio.

PLana est omnino veritatis via, & grave est iter mendacii, sicut scriptum est: *Docuerunt linguam suam loqui mendacium; ut inique agerent, laboraverunt.* Quisquis relicta veritate, mentiri deliberat, ut audientium animum fallat, quantus ei labor est sollicitate custodire, ne ipsa ejus fallacia deprehendi queat? Ponit quippe ante oculos, quid sibi à veritatem scientibus responderi possit: & cum magno cogitatu pertractat, quomodo per argumenta falsitatis documenta veritatis exuperet. Fallacia laborans mendacii hinc inde se circumtegit, & contra hoc, ubi deprehendi potuerit, veritatis similem responsionem quærit: qui si vellet verum dicere, utique sine labore potuisset. Omne mendacium iniquitas est, & omnis iniquitas mendacium: quia profecto ab æquitate discrepat, quidquid à veritate discordat. Nonnumquam pejus est mendacium meditari, quam loqui. Nam loqui plerumque præcipationis est, meditari vero studiosæ pravitatis: & quis ignoret in quanta distantia culpa distinguitur: utrum præcipatione aliquis an studio mentiatur? Summopere cavendum est omne mendacium, quamvis nonnumquam sit aliquod mendacii genus culpæ levioris, si quisquam præstando mentiatur. Scriptum est: *Os, quod mentitur, occidit animam.* Et: *Perdes eos qui loquuntur mendacium.* Hoc quoque mendacii generis perfecti viri summopere fugiunt, ut nec vita cujuslibet per eorum fallaciam defendatur, nec suæ animæ noceant, dum prætare (a) carni nituntur alienæ: quamquam hoc ipsum peccati genus facillime credimus relaxari. Nam si qualibet culpa sequenti solet pia operatione purgari, quanto magis hæc facile abstergitur, quam mater boni operis pietas ipsa comitatur? Nonnulli ex obstetricum fallacia conantur asse-

Moral. lib.
12. c. 42.
n. 47.
Jer. 9. 5.

Moral. lib.
18. c. 3.
n. 5.

Sap. 1. 11.
Ps. 5. 7.

n. 6.

re-

(a) Edit. *prætare vitam*. Tajo tamen suffrag. Norm.

rere, hoc mendacii genus non esse peccatum: maxime quod illis mentientibus scriptum est: *Quia edificavit eis Dominus domos.* In obstetricum Ægyptiarum recompensatione cognoscitur, quid mendacii culpa mereatur: nam benignitatis earum merces, quæ potuit eis in æterna vita retribui, pro admixta culpa mendacii in terrenam est compensationem declinata: ut in vita sua, quam mentiendo tueri voluerunt, ea, quæ fecerunt, bona reciperent: & ulterius, quod expectarent mercedis suæ præmium, non haberent. Si subtiliter perpendatur, obstetrices Ægyptiæ amore vitæ præsentis mentitæ sunt, non intentione mercedis. Parcendo quippe conatæ sunt, infantum vitam tegere, mentiendo suam. (a) Et licet in Testamento veteri nonnulla possint talia reperiri, pene numquam tamen hoc vel tale genus mendacii à perfectis admissum, studiosus ibi lector inveniet. Sicut enim ædificium lapidibus, ita mendacium sermonibus fabricatur. Ubi enim non dolosa loquutio, sed sensus veritatis est, quasi munita moles non ex fabrica, sed ex natura consurgit. Beatus Job amicis suis non recte sentientibus dicit: *Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolo?* Deus mendacio non eget; quia veritas fulciri non quærit auxilio falsitatis.

XXXV.

Quibus modis peccatum perpetratur.

Moral. lib.
4. c. 27.
n. 49.

Quatuor modis peccatum perpetratur in corde, quatuor consummatur in opere. In corde namque suggestionem, delectationem, consensum, & defensionis audacia perpetratur. Fit enim suggestio per adversarium, delectatio per carnem, consensus per spiritum, defensionis audacia per elationem. Plerumque culpa, quæ terrere mentem debuit, extollit, & dejicendo elevat, sed gravius elevando supplantat. Unde & illam primi hominis rectitudinem antiquus hostis his quatuor lictibus fregit: nam serpens

(a) In nost. Cod. hic additum est *neare*, quod verbum intrusum iudico contra Gregorii mentem.

pens suasit, Eva delectata est, Adam consensit; qui etiam requisitus confiteri culpam per audaciam noluit. Hoc in humano genere quotidie agitur, quod actum in primo parente nostri generis non ignoratur. Serpens suasit, quia occultus hostis mala cordibus hominum latenter suggerit. Eva delectata est, quia carnalis sensus ad verba serpentis mox se delectationi substernit. Ad sensum vero Adam mulieri ipse praepositus praeiuvat, quia dum caro in delectationem rapitur, etiam à sua rectitudine spiritus infirmatus inclinatur. Requisite Adam confiteri culpam noluit; quia videlicet spiritus, quo peccando à veritate disjungitur, in ruinae suae audacia nequius induratur. Per timorem quidem Adam semetipsum absconsurus fugerat; sed tamen requisitus innotuit, quantum etiam timens tumebat. Quum enim ex peccato praesens poena metuitur, & amissa Dei facies non amatur, timor ex timore est, non ex humilitate: superbit quippe, qui peccatum, si liceat non puniri, non deserit. Sicut quatuor modis peccatum perpetratur in corde, videlicet, suggestione, delectatione, consensu, & defensionis audacia; ita etiam quatuor modis peccatum consummatur in opere. Prius namque latens culpa agitur; postmodum verò etiam ante oculos hominum sine confusione reatus aperitur, dehinc & in consuetudinem ducitur; ad extremum quoque, vel falsae spei seductionibus, vel obstinatione miseræ desperationis enutritur. In primo parente didicimus, quia tribus modis omnis culpa nequitiam perpetramus, suggestione scilicet, delectatione, consensu. Primum itaque per hostem: secundum verò per carnem: tertium per spiritum perpetratur. Insiuator enim prava suggerit, caro se delectationi subicit; atque ad extremum spiritus victus delectatione consentit. Antiquus serpens in paradiso prava suggestit, Eva autem quasi caro se delectationi subdidit, Adam verò velut spiritus suggestione & delectatione superatus assensit. Suggestione diaboli nonnumquam peccatum agnoscimus, delectatione vincimur, consensu etiam ligamur. Unde exclamandum nobis cum Apostolo est: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Ut audiamus subsequentem nos consolationem: *Gratia Dei per Jesum Christum*

Moral. lib.
25. c. 9.
n. 24.

tum Dominum nostrum. Plerumque unum idemque peccatum & poena est & causa peccati, quod melius ostendimus, si res ipsas ad medium deducimus. Effrenata enim ventris ingluvies in fervorem luxuriæ plenitudinem carnis instigat: perpetrata autem luxuria, sæpe aut perjurio aut homicidio tegitur, ne humanarum legum ultione puniatur. Ponamus ante oculos, quod quidam voracitatis sibi frena laxavit: qua voracitate superatus adulterii facinus admisit: deprehensus autem in adulterio, latenter virum adulteræ, ne ad iudicium traheretur, occidit. Hoc itaque adulterium inter voracitatem & homicidium positum de illa videlicet nascens, hoc generans, peccatum est & poena & causa peccati. Peccatum profecto est per seipsum, poena vero peccati est, quia culpam voracitatis auxit. Causa autem peccati est, quia subsequens etiam homicidium genuit.

Jerem. 21.
14.
Reg. Past.
Part. 3.
32.

Propheta Jeremias dicit: *Visitabo super vos juxta fructum studiorum vestrorum.* Peccatis aliis differunt peccata, quæ per consilium perpetrantur. Non enim tam prave facta Dominus, quam studia pravitatis insequitur. In factis enim sæpe infirmitate, sæpe negligentia; in studiis verò semper malitiosa intentione peccatur. Beatus Job typum peccantium intra Ecclesiam designans, ait: *Concidit me vulnere super vulnus.*

Job. 16. 14.
Moral. 17.
c. 17. n. 20.

In infirmis suis sancta Ecclesia vulnere super vulnus conciditur, quando peccatum peccato additur, ut culpa vehementius exaggeretur. Quem enim avaritia pertrahit ad rapinam, rapina ducit ad fallaciam, ut perpetrata culpa ex falsitate etiam defendatur; quid iste, nisi super vulnus concisus est vulnere? Bene per Prophetam dicitur: *Maledictum, mendacium, homicidium, furtum, & adulterium inundaverunt, & sanguis sanguinem tetigit.* Sanguis ergo sanguinem tangit, quum culpa culpam cumulaverit. Quum igitur vulnus vulneri additur, vires contra nos antiqui hostis vehementius excitantur. Quamvis quolibet in loco cogitando, loquendo, & agendo peccemus, tunc tamen per tria hæc animus effrenatius rapitur, quum mundi hujus prosperitate sublevatur.

Osee 4. 2.

Moral. 5.
c. 11. n. 17.

Quamvis quolibet in loco cogitando, loquendo, & agendo peccemus, tunc tamen per tria hæc animus effrenatius rapitur, quum mundi hujus prosperitate sublevatur.

XXXVI.

De manifestis, occultisque peccatis.

UNiuscujusque hominis culpa latens, quasi vulva (a) Moral. 4. 27. n. 55. peccati est, quæ occulte peccatorem concipit, & reatum suum in tenebris abscondit. A vulva enim de utero exitur, quum peccator, quæ in occulto commiserit, hæc etiam in aperto committere non erubescit. Scriptum quippe est: *Egressus ex utero non statim perii?* id est, Job. 3. 11. postquam ad apertam iniquitatem exii, quum me tunc saltem perditum non cognovi? Perisset quippe in suo iudicio, si se perditum cognovisset. Quasi ab occultationis suæ vulva processerant, de quibus Propheta dicebat: *Peccatum suum sicut Sodoma predicaverunt, nec absconderunt.* Isai. 3. 9.

XXXVII.

De his, qui ad delicta post lacrymas revertuntur.

Sunt nonnulli, qui quando ad mentem redeunt, Dei Moral. 11. c. 29. n. 49. justitiam & rectitudinem contemplantur, & orando ac flendo contremiscunt; sed postquam contemplationis hora transierit, sic audaces ad iniquitatem redeunt, ac si post dorsum ejus positi à justitiæ ejus lumine minime videantur. Quicumque post lacrymas ad delicta relabuntur, apud se in abscondito quasi corporalem videntem aspiciunt (b) faciem Dei, quia ei, & quum præsentibus sunt, blandiuntur fletibus, & quum quasi à conspectu illius recedunt, moribus detrahunt. Qui tanto amplius de malis suis ferendi sunt, quanto & in occulto cogitationis recta Dei judicia cognoscunt. Sunt nonnulli, qui post vitam perditam ad semetipsos redeunt, & accusante se conscientia, perversa itinera relinquunt: commutant opera, antiquæ suæ pravitati contradicunt, terrenas actiones fugiunt, desideria superna sectantur; sed priusquam in eis

Moral. 12. 52. n. 59.

Ppp 2

(a) Ed. melius peccatis. (b) Ed. corporaliter videntem accipiunt.

dem sanctis desideriis solidentur, per torporem mentis ad ea, quæ dijudicare cœperant, redeunt, atque ad mala, quæ fugere disposuerant, recurrunt. Si quid boni fortasse homo agere cœperit, priusquam in eo per longitudinem temporis convalescat, ad exteriora relabitur, & perverse deserit, quæ recte inchoasse videbatur. Sunt nonnulli, qui post perversa itinera sanctas vias sectari appetunt; sed priusquam in eis desideria bona roborentur, quædam illos præsentis sæculi prosperitas accipit, quæ eos rebus exterioribus implicat, & eorum mentem, dum à calore intimi amoris retrahit, quasi ex frigore extinguit; & quidquid in eis de virtutum flore apparere videbatur, interficit. Curandum nimis est, ne ad hoc quisque proruat, quod se mundasse fletibus exultat; ne dum deplorata iterum culpa committitur, in conspectu justi Judicis ipsa etiam lamenta levigentur. Scriptum est in libro Eclesiastici: *Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lavatio ejus?* Post lavacrum enim mundus esse negligit, quisquis post lacrymas vitæ innocentiam non custodit; & lavantur ergo, & nequaquam mundi sunt, qui commissa flere non desinunt, sed rursum flenda committunt. Baptizatur scilicet à mortuo, qui mundatur fletibus à peccato; sed post baptismum mortuum tangit, qui culpam post lacrymas repetit.

XXXVIII.

De peccandi consuetudine.

Moral. 4.
27. n. 51.

PECCATOR, quum jam de iniquitate sua non confunditur, in iniquitate eadem etiam adminiculis pessimæ consuetudinis roboratur. Quasi quibusdam oblectationibus peccator fovetur, ut crescat, dum culpa consuetudinibus firmatur, ut vigeat. Quum prodire culpa in usum cœperit, nimirum se vel falsa spe divinæ misericordiæ, vel aperta miseria desperationis pascit; ut eo nequaquam ad correctionem quisque redeat, quo vel factorem suum pium sibi inordinate simulat, vel hoc, quod fecit, inordinate formidat. Beatus Job humani generis lapsus aspiciens, & qui-

quibus præcipitiis mersum sit in foveam iniquitatis intendens dicit: *Quare non in vulva mortuus suum?* id est, in ipsa occulta perpetratione peccati, quare à carnis vita mortificare me nolui? *Quare*, inquit, *exceptus genibus*, id est, etiam post apertam culpam, quare me adhuc in illa etiam consuetudo suscepit, ut valentior ad nequitias redderet, & pravis me usibus sustinens foveret? Plerumque cum culpa in usum venerit, ei jam animus etiam si appetat, debilius resistit, quia quot vicibus pravæ frequentationis adstringitur, quasi tot vinculis ad mentem ligatur. Nonnumquam fit, ut enervis animus, quum solvi peccati consuetudine non valet, ad quædam se solatia falsæ consolationis inclinet: quatenus venturum Judicem tantæ sibi misericordiæ spondeat, ut eos etiam, quos arguendos invenerit, penitus non occidat. Cui rei hoc deterius accidit, quod ei multorum similium lingua consentit, quum multi male gesta hominum laudibus exaggerant: unde fit plerumque, ut incessanter crescat culpa favoribus enutrita. Curari autem vulnus negligitur, quod dignum præmio laudis videtur. Per Salomonem in Proverbiis dicitur: *Filii mi, si te lactaverint peccatores, ne adquiescas.* Peccatores enim lactant, quum vel perpetranda mala blandimentis inferunt, vel perpetrata favoribus extollunt. Esaias Propheta ait: *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis.* Iniquitas namque in funiculis vanitatis trahitur, dum per consuetudinis augmentum culpa protelatur. Beatus David de peccandi consuetudine dicit: *Funes peccatorum circumplexi sunt me.* Quia enim funis addendo torquetur, ut crescat, non immerito peccati consuetudo in fune figuratur, quod perverso corde, dum sæpe frequentatur, multiplicius per augmentum consuetudinis augetur.

Job. 3. 11.

Prov. 1.
10.
Moral. 71.
10. n. 18.

Isai. 5. 18.

Ps. 118.
61.

XX XIX.

De levioribus peccatis.

CRebro peccatum, aut ignorantia, aut infirmitate perpetratur, ut vel nesciat homo, quid velle debeat, vel non omne, quod voluerit, possit. Quum in peccato ani-

Moral. 19.
23. n. 39.

animis moritur; citius ad vitam reducitur; si super hoc sollicita cogitationes vivunt.

XL.

De gravioribus peccatis.

Moral. 25.
9. n. 23.

OMne peccatum, quod citius non tergitur, aut peccatum est & causa peccati, aut peccatum & poena peccati. Peccatum namque, quod poenitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit. Unde fit, ut non solum peccatum sit, sed peccatum & causa peccati. Ex illo quippe vitio culpa subsequens oritur, ex quo (a) caeca mens ducitur, ut pejus ex alio ligetur. Peccatum, quod ex peccato oritur, non jam peccatum tantummodo, sed peccatum est & poena peccati: quia justo iudicio omnipotens Deus cor peccantis obnubilat, ut praecedentis peccati merito, etiam in aliis cadat. Quem enim liberare noluit, deserendo percussit. Non immerito poena peccati dicitur, quod justa desuper inrogata caecitate ex praecedentis peccati ultione perpetratur. Quod videlicet agitur dispositione superius ordinata, sed inferius iniquitate confusa; ut & praecedens culpa sit causa subsequentis; & rursum culpa subsequens sit poena praecedentis. Paulus Apostolus in infidelibus & lubricis, quasi quoddam semen erroris aspexerat, quum dicebat: *Qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis.* Ecce est peccatum & causa peccati, ex qua causa quid sequatur, adjungit: *Et obscuratum est insipientes cor eorum: dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt; & mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum & serpentium.* Ecce est peccatum & poena peccati. Sed peccatum solummodo, & poena peccati esset, si non adhuc ex hoc peccato & aliud sequeretur. Nam post infidelitatem eorum subditur: *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumellis*

Rom. 1. 21.
Lib. 1. in
Ezech. ho-
mil. 11. n.
24.
Rom. 1. 22.
C. 27.

Ibid. v. 24.

(a) Ed. caecata.

afficiant corpora sua in semetipsis. Qui cognoscentes Deum non sicut Deum glorificaverunt, ex eo peccato & causa peccati ad hoc quoque perducti sunt, ut ad cultum serpentium & volucrum laberentur. Sed quia per hanc etiam cecitatem usque ad immunditiam & carnis contumeliam ceciderunt, ipsa infidelitatis eorum cecitas præcedenti intellectui & peccatum est & poena peccati. Subsequenti verò immunditiæ peccatum facta est & causa peccati. Qui cognoscentes Deum peccatum superbiæ intelligendo commiserunt, cæcantur etiam, ne intelligant quod committunt. Et qui intelligentiam suam sequi nolunt in peccato & causa peccati, ipsum lumen intelligentiæ perdunt in peccato & poena peccati. Prioris peccati merito peccatorum subsequentium fovea tegitur: ut qui malum sciens peccat, deinceps juste in aliis etiam nesciens cadat. Hoc quippe agitur, ut culpis culpæ feriantur; quatenus supplicia fiant peccantium ipsa incrementa vitiorum. Sunt multa peccata, quæ comittimus, & idcirco gravia nobis non videntur, quia privato nos amore diligentes, clausis nobis oculis, in nostra deceptione blandimur. Plerumque fit, ut & nostra gravia leviter, & proximorum mala leviter judicemus. Scriptum quippe est: *Erunt homines seipso amantes.* Et scimus, quia vehementer claudit oculus cordis amor privatus; ex quo fit, ut hoc, quod nos agimus, & grave esse non existimamus, plerumque agatur à proximo, & nimis nobis detestabile esse videatur. Sed quare hoc, quod nobis vile videbatur in nobis, grave videtur in proximo, nisi quia nec nos sicut proximum, nec proximum conspiciamus sicut nos? Si nos sicut proximum aspiceremus, nostra reprehensibilia districte videremus. Et rursus, si proximum aspiceremus ut nos, numquam nobis ejus actio appareret intolerabilis, qui saepe fortasse talia egimus, & nihil nos proximo intolerabile fecisse putabamus. Male divisum mentis nostræ iudicium corrigere per legis præceptum Moyses studuit, quem dixit, ut justus deberet esse modius, æquusque sextarius. Hoc verò Salomon ait: *Pondus & pondus, mensura & mensura, utrumque abominabile est apud Deum.* Scimus, quia in negotiorum duplici pondere aliud majus, aliud minus est. Nam

Moral. 25.
9. n. 22.

lib. Inhab.
Ibid. n. 23.

Lib. 1. in
Ev. homil.
4. n. 9.

lib. Inhab.
2. Tim. 3. 2.

lib. Inhab.
2. Tim. 3. 2.

lib. Inhab.
2. Tim. 3. 2.

Levit. 19.
26.
Prov. 10.
10.

aliud

aliud pondus habent, ad quod pensant sibi, aliud pondus ad quod pensant proximo. Ad dandum pondera leviora, ad accipiendum verò graviora præparant. Omnis homo, qui aliter pensat ea, quæ proximi, & aliter ea, quæ sua sunt, pondus & pondus habet. Utrumque ergo abominabile est apud Deum; quia si sic proximum ut se diligeret, hunc in nobis sicut se amaret. Et si sic se sicut proximum aspiceret, se in malis sicut proximum judicaret.

X L I.

De desperatione peccantium.

Moral. lib.

4. c. 27.

n. 52.

c. n. bidit

Ibid. n. 53.

Job. 3. 12.

Moral. lib.

8. c. 18.

n. 34.

Prov. 18.

3.

Moral. lib.

26. c. 37.

n. 69.

Ibid. c. 36.

n. 65.

Ps. 68. 16.

Falsa spes aliquando mentem non intercipit; sed hanc deterior dispensatio configit; quæ dum omnem spem veniæ funditus interimit, erroris lacte animam uberius nutrit. Beatus Job desperantis uniuscujusque personam in sua loquutione adsumens, ait: *Cur lætatus sum uberibus?* Ac si dicat: Utinam blandiri mihi saltim post mala perpetrata noluissem, ne tanto me culpæ nequius adstringerem, quanto me in illa mollius foverem. Quisquis impietati subcumbit, vitam profecto justitiæ moriendo derelinquit. Qui verò etiã post peccatum mole desperationis obruitur, quid aliud quam post mortem in inferni supplicio sepe litur? In libris Salomonis scriptum est: *Impius, quum in profundum venerit peccatorum, contemnit.* Redire namque desimulat, quia misereri sibi posse desperat. Sed quum desperando amplius peccat, quasi puteo suo fundum subtrahit, ne ubi retineri possit, inveniat. Omnis qui viam vitæ deserens in peccatorum se tenebras dejicit, semetipsum quasi in puteum, vel in foveam mergit; si verò diutina perpetratio- ne etiã consuetudine iniquitatis opprimitur, ne ad superiora jam possit exurgere, quasi angusto ore putei coarctatur. David Propheta sub specie peccantium exorat, dicens: *Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum.* Quem enim mali operis iniquitas à bona stabilitate commovit, quasi tempestas aquæ rapuit. Sed si adhuc consuetudine non prævaluit, non demersit. Jam in puteum cecidit, qui hoc

Hoc, quod divina lex prohibet, perpetravit. Sed si adhuc longa consuetudo non deprimit, nequaquam os suum puteus coangustavit. Tanto ergo facilius egreditur, quanto minori consuetudine coarctatur. Quasi quaedam conclusi oris angustia est, ab opprimente mala consuetudine exurgere velle, nec posse, jam quidem desiderio ad superna tendere, sed adhuc actu in infimis remanere, præire corde, nec tamen sequi opere, atque in semetipso contradictionem perpeti semetipsum.

Greg. ubi
sup. n. 66.

Explicit liber quartus.

VI. LIB. VI.
 QUINTI LIBRI

CAPITULATTO

Sic inchoat sui ordinis cœptio.

- I. De dilectoribus mundi.
- II. De cultu vestimentorum.
- III. De his, qui terrenis desideriis adstringuntur.
- IV. De sapientibus hujus sæculi.
- V. De his, qui judicio Dei obdurantur.
- VI. De his, qui præ amore mundi, vel præsentium cupiditate spontaneos tribulationum labores adeunt.
- VII. De reproborum prosperitate.
- VIII. De malorum concordia.
- IX. De Principibus mundi.
- X. De bonis Principibus.
- XI. De superbis divitibus.
- XII. De Judicibus.
- XIII. De appetitu laudis humanæ, vel favoribus adulantium.
- XIV. De hypocritis, vel callidis.
- XV. De Apostatis.
- XVI. De Diabolo & ejus membris.
- XVII. Quid differt inter peccatores & impios.
- XVIII. Quid differt inter iniquitatem atque peccatum, scelerata atque delicta.
- XIX. De eo, quod scriptum est: *Ego Dominus faciens bonum, & creans mala.*
- XX. De inferno superiore atque inferiore.
- XXI. De igne Purgatorio, quod post mortem peccata relaxari creduntur.
- XXII. De ira, vel indignatione Dei.
- XXIII. De flagellis divinis electis ac reprobis inlatis.
- XXIV. De variis percussioibus mundi.
- XXV. De Judaici populi circa finem mundi conversione.

- XXVI. De Anti-Christi temporibus.
- XXVII. De Anti-Christo, vel ejus membris.
- XXVIII. De secundo adventu Domini nostri Jesu-Christi.
- XXIX. De resurrectione mortuorum.
- XXX. De tremendo aeterni Regis judicio.
- XXXI. De poenitentia reprobatorum sine fructu.
- XXXII. De damnatione diaboli vel demonum.
- XXXIII. De aeternis suppliciis reprobatorum.
- XXXIV. De sempiternis remunerationibus electorum.

Explicit Capitulatio Libri quinti.

INCIPIT LIBER QUINTUS.

De dilectoribus mundi.

Moral. 16.
c. 10. n. 15.

OMnes iniqui, dum corde transire ad æterna negligunt, & cuncta præsentia quia fugiunt, non intuentur, mentem in amore vitæ præsentis figunt, & quasi longæ habitationis in ea sibi fundamentum construunt, quia in

Gen. 4. terrenis rebus per desiderium solidantur. Primus Cain civitatem construxisse describitur; ut aperte monstretur, quia ipse in terra fundamentum posuit, qui à soliditate æternæ patriæ alienus fuit. Peregrinus quippe à summis, fundamentum in imis posuit, qui (a) intentionem cordis in terrena delectatione collocavit. In Cain stirpe Enoch, qui dedicatio interpretatur, primus nascitur. In electorum vero progenie Enoch septimus fuisse memoratur; quia videlicet reprobis in hac vita, quæ ante est, semetipsos ædificando dedicant. Electi vero ædificationis suæ dedicationem in fine temporis, id est, in septimo expectant. Plerumque videmus, plurimos sola cogitare temporalia, honores quærere, ambiendis rebus inhiare, nihil post hanc vitam quærere. Quid itaque isti nisi in prima se generatione dedicant? E contrario videmus, electos nihil præsentis gloriæ quærere, libenter inopiam sustinere, mala mundi æquanimiter peti, ut possint in fine coronari. Electis ergo Enoch in septima generatione nascitur, quia sui dedicationem gaudii in extremæ retributionis gloria requirunt. Omnes iniqui se in primordiis dedicant, quia in hac vita, quæ ante est, cordis radicem plantant; ut hic ad votum floreat, & à sequentis patriæ deliciis funditus arescant. Amatores huius sæculi tanto magis exteriora incolunt, quanto interiora sua in-

Moral. 8.
c. 54. n. 92.

(a) Ed. stationem.

inculta derelinquunt. Per quemdam Sapientem dicitur: *Non apparebis in conspectu Domini vacuus.* In conspectu Domini vacuus apparet, quisquis præsentem mundum diligens nihil secum de fructu sui laboris portat. Quicumque terrena & non caelestia diligunt, alius adipiscendis honoribus exudat, alius multiplicandis facultatibus æstuat, alius promerendis laudibus anhelat. Sed quia cuncta hæc hic quisque moriens deserit, ante Dominum vacuus apparet, quia secum ante Judicem nihil tulit. Omnis arbor in suo robore juxta terram vasta subsistit, sed crescendo superius angustatur. Et quanto paulisper sublimior, tanto in altum subtilior redditur. Quibus itaque talia arbusta, nisi terrenis mentibus inveniuntur esse similia inferius vasta, superius angusta? Omnes hujus sæculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt, in caelestibus debiles; nam pro temporali gloria usque ad mortem desudare appetunt, & pro spe perpetua, ne parum quidem in labore subsistunt. Amatores sæculi pro terrenis lucris quaslibet injurias tolerant; & pro caelesti mercede, vel tenuissimi verbi ferre contumelias recusant. Curis enim sæcularibus intenti tanto insensibiliores intus efficiuntur, quanto ad ea, quæ foris sunt studiosiores intus efficiuntur. Omnes, qui cogitatione terrena huic sæculo conformantur, per omne quod agunt, huic mundo relinquere sui memoriam conantur. Alii bellorum titulis, alii altis ædificiorum mœnibus, alii (a) desertis doctrinarum sæcularium libris instanter elaborant, si-bique memoriæ nomen ædificant. Sed quum ipsa ad finem celerius vita percurrat, quid in ea fixum stabit, quando & ipsa celeriter mobilis pertransit? Quantumlibet quisque pro facienda gloria sui nominis elaborat, memoriam suam quasi cinerem posuit; quia hanc citius ventus mortalitatis rapit. Et omne, quod ex hoc mundo inhianter diligit, protinus amittit. Per Psalmistam dicitur: *Qui non accepit in vanum animam suam.* In vanum namque animam suam accipit, qui ejus vitam negligens, ei curam carnis anteponit. Qui sola præsentia cogitans, quæ se sequantur in perpetuum, non adtendit.

Exod. 23.
15.
Moral. 7.
c. 29. n. 38.

Moral. lib.
19. c. 27.
n. 49.

Moral. 11.
c. 36. n. 42.

Moral. lib.
7. c. 29.
n. 38.
Ps. 23. 4.

II.

II.

De cultu vestimentorum.

Lib. 1. in
Ev. homil.
6. n. 3.

Nemo existimet in fluxu, atque studio vestium peccatum deesse; quia si hoc culpa non esset, nullo modo Johannem Dominus de vestimenti sui asperitate laudasset. Si cultus vestium culpa non esset, nequaquam Petrus Apostolus per Epistolam feminas à pretiosarum vestium appetitu compesceret, dicens: *Non in veste pretiosa.* Pensandum nobis summopere est de cultu vestium, quæ culpa sit, hoc etiam viros appeterere, à quo curavit pastor Ecclesiæ & feminas prohibere. De Johanne Baptista Veritas ait: *Quid existis videre in deserto? hominem mollibus vestitum? ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt.* Camelorum etenim pilis contextis vestibus Johannes vestitus fuisse describitur. Et quid est dicere: *Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt*, nisi aperta sententia demonstrare, quia non cælesti, sed terreno regno (a) militant hi, qui pro Deo perpeti aspera refugiunt, sed solis exterioribus dediti præsentis vitæ molliem & delectationem quærunt?

1. Per. 3.
3.

Marth. 11.
8.

III.

De his, qui terrenis desideriis adstringuntur.

Moral. 18.
c. 9. n. 16.

Qui terrenarum rerum amore vinciuntur, in Deo nullatenus delectantur, quia mundi hujus oblectationibus irretiuntur. Sine delectatione esse animam numquam potest, nam aut infimis delectatur, aut summis; & quanto acriori cura inardescit ad infima, tanto tempore damnabili frigescit à summis. Utraque enim simul, & æqualiter amari non possunt. Johannes Apostolus sciens spinas (b) amorum sæcularium supernæ caritatis messem germinare non posse, priusquam æterni amoris semina profe-

(a) Ed. Regi. Lectio autem Taji invenitur etiam in Belvac. I. Carn. Val-cl. Longip. (b) Ed. inter spinas.

ferat, de audientium cordibus sancta verbi manu messem
 amorum sæcularium eradicat, dicens: *Nolite diligere mun-*
dum, neque ea quæ in mundo sunt. De mundi hujus vana
 dilectione idem Apostolus subjungit, dicens: *Si quis diligit*
mundum, non est charitas Patris in eo. Ac si aperte dicat;
 Utrique se amores in uno corde non capiunt; nec in eo
 seges supernæ caritatis pullulat, in quo illam spinæ infimæ
 delectationis necant. Idem Johannes Apostolus ex mundi
 hujus infima delectatione nascentes punctiones enumerat,
 dicens: *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis &*
concupiscentia oculorum est, & superbia vitæ, quæ non est
ex Patre, sed de hoc mundo est: & mundus transit, & con-
cupiscentia ejus. Delectari in Deo hujus mundi dilectioni
 substratus homo non valet, quia in ejus mente desideria
 superna non prodeunt, quam profecto spinæ terreni amo-
 ris premunt. Quum in hoc sæculo quisque effectum qua-
 sitæ felicitatis invenerit, auctorem, qui hanc ipsam felici-
 tatem tribuit, non requirit; quia privato amore mundum
 istum adsequi non erubescit.

1. Joan. 2.
15.

Ibid. 2. 16.

Greg. ubi
sup. c. 10.
n. 17.

IV.

De sapientibus hujus sæculi.

Sapientes hujus sæculi admonendi sunt, ut amittant
 scire, quæ sciunt, & appetant scire, quæ nesciunt.
 Hoc primum destruendum est in illis, quod se sapientes
 arbitrantur. Scriptum quippe est: *Sapientia hujus mundi*
stultitia est apud Deum. Dicendum est hujus mundi sa-
 pientibus, ut sapientius stulti fiant, stultam sapientiam de-
 serant, & sapientem Dei stultitiam discant: sicut scrip-
 tum est: *Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo,*
stultus fiat, ut sit sapiens. Plerumque sapientes hujus sæ-
 culi ratiocinationis argumenta melius, quam exempla con-
 vertunt; ut in suis allegationibus victi jaceant, qui in suis
 obstinationibus rigidi stabant. Magister egregius Paulus
 Apostolus sapientibus & insipientibus debitor, quum He-
 bræorum quosdam sapientes, quosdam verò etiam tardio-
 res admoneret, de completionem testamenti veteris loquens,

Reg. Past.
part. 3. c.
6.1. ad Cor.
3. 19.

Ibid. 18.

Heb. 8. 13.

eorum sapientiam argumento superavit, dicens: *Quod enim antiquatur & senescit, prope interitum est.* Quatenus illos: victrix ratio frangeret, & ad meliora argumento loquelæ blandæ suaderet.

V.

De his, qui iudicio Dei obdurantur.

Moral. 11.
c. 9. n. 13.
Lj. 1. in
Ezech. ho-
mil. 11. n.
25.

Sicut nemo obsistit largitati Dei vocantis, ita nullus obviat justitiæ relinquentis. Non enim cor peccantis Dominus indurat, sed obdurare dicitur, quum ab obduratione non liberat. Obdurare se per justitiam dicit, quum cor reproborum per gratiam non emollit. Recludere Dei est clausis non aperire; sed in suorum operum tenebris peccatores relinquere. Misericors Deus tempus nobis relaxat ad pœnitentiam, sed quum ejus gratiæ patientiam nos ad augmentum vertimus culpæ, hoc ipsum tempus, quod ad parcendum pie disposuit, districtius ad ferendum vertit. Quum reverti quisque ab erroris sui tenebrosis itineribus etiam spatio temporis accepto noluerit, per hoc mala sua ad reatum auget, per quod ea diluere potuit, si converti voluisset.

Moral. ubi
sup.

In Ezech.
ubi supr.

VI.

De his, qui præ amore mundi vel presentium rerum cupiditate spontaneos tribulationum labores adeunt.

Moral. 7.
c. 11. n. 25.

Qui præ amore præsentis sæculi à sensu rationis alienus, dum quidquid pro mundo sustinet, leve deputat, laboris amaritudinem, quam tolerat, ignorat; quia nimirum delectabiliter ad cuncta ducitur, in quibus pœnaliter fatigatur. Jeremias Propheta humanum genus debriatum voluptatibus suis aspiciens, ait: *Inebriavit me absynthio, replevit me amaritudinibus.* Ebrius quippe, quod patitur, nescit. Qui verò absynthio debriatur, & hoc, quod sumpsit, amarum est, & tamen non intelligit eandem amaritudinem, qua repletur. Sic nimirum sunt amatores hujus sæculi, qui & multimodis laborum tribulationum angustiis amarescunt, & tamen velut ebrii per cupiditatis

Moral. 10.
c. 15. n.
39.
Tren. 3.
26.

vesaniam insensibiles redduntur. Humanum genus recto Dei iudicio in voluptatibus suis sibi dimissum, atque per easdem voluptates spontaneis tribulationibus traditum absinthio est ebrium, quia & amara sunt, quæ pro hujus sæculi amore tolerat, & tamen eandem amaritudinem caritate cupiditatis, quasi insensibilitate ebrietatis ignorat. Mundi quisque gloriam sitiens, dum multas pro ea tribulationes reperit, amarum est quod bibit; sed quia hoc nimis inhianter sumpsit, ejusdem amaritudinis malum discernere præ ipsa ebrietate non sufficit. Amant perversi homines pro hujus mundi gloria etiam tribulationes; cunctisque pro ea sudoribus libenter serviunt, & gravium laborum iugo devotissime colla submitunt.

VII.

De reproborum prosperitate.

Qui à Deo avertitur, & prosperatur, tanto perditioni fit proximus, quanto à zelo disciplinæ invenitur alienus. Nonnulli & iniquitates perpetrunt, & gaudere non cessant: *Qui nimirum latantur, quum malefecerint, & exultant in rebus pessimis.* Nonnulli reproborum, quum inique agunt & prosperantur, non sospitate eriguntur, sed insaniam, qua affligi debuerunt, & inde miseri in exultatione defluunt, unde à bonis flentur. Plerique reprobi, dum peccatorum suorum vinculis alligantur, ad justitiæ tramitem nequaquam revertuntur. Phreneticorum videlicet sensibus similes, qui insaniam, qua prævalent, virtutem putant; qui ex morbo esse nesciunt hoc, quod amplius sanis possunt, & quasi crevisse viribus æstimant, dum ad vitæ terminum per augmenta languoris adpropinquant. Nonnumquam reprobi phreneticis similes, quia rationis sensum non habent, flentur & rident. Et tanto in magna exultatione se dilatant, quanto & insensibiles malum, quod patiuntur, ignorant. In Ecclesiaste libro scriptum est: *Vidi servos in equis, & principes ambulantes quasi servos super terram.* Omnis, qui peccat, servus est peccati. Servi namque in equis sunt, quum

Lib. 1. in
Ezech. ho-
mil. 12. n.
13.
Moral. 6.
16 n. 20.
Prov. 20.
14.

Moral. 37.
24. n. 43.

Eccle. 10.
7.

peccatores presentis vitæ dignitatibus effertur. Principes vero quasi servi ambulant, quum multos dignitate virtutum plenos nullus honor erigit. Sed summa hic adversitas velut indignos deorsum premit. Per Psalmistam dicitur: *Dormitaverunt qui ascenderunt equos*: id est, in morte animæ mentis oculos à veritatis luce clausurunt qui in presentis vitæ honore confisi sunt.

VIII.

De malorum concordia.

DUm perversorum nequitia in pace jungitur, profecto eorum malis actibus robur augetur. Quia quo sibi in malitia congruunt, tanto se robustius bonorum afflictionibus inlidunt. Ad beatum Job divina voce pro Leviathan dicitur: *Membra carniū ejus coherentia sibi. Corpus ejus scuta fusilia, compactum squamis se prementibus una uni conjungitur & ne spiraculum quidem incedit per eas*. Sequaces quippe Satanae, quo nulla inter se discordiæ adversitate divisi sunt, eo in bonorum gravius nece glomerantur. Qui iniquos pace sociat, iniquitati vires administrat; quia bonos deterius deprimunt, quos & unanimiter persequuntur. Quos similis reatus sociat, concordii pertinacia etiam defensio perversa constipat; ut de facinoribus suis alterna invicem defensione rueantur. Sibi enim quisque metuit, dum admoneri vel corrigi alterum cernit. Et idcirco contra corripientium verba unanimiter adsurgit, quia se in altero protegit. Dum vicissim mali superba defensione se protegunt, sanctæ exhortationis spiracula ad se nullatenus intrare permittunt. Malorum pestiferam concordiam sub Leviathan squamis beatus Job indicat dicens: *Una alteri ad hærebunt, & tenentes se nequaquam separabuntur*. Qui enim divisi corrigi poterant, in iniquitatum suarum pertinacia uniti perdurant. Et tanto magis quotidie à cognitione justitiæ separabiliores fiunt, quanto à se invicem nulla increpatione separantur. Sicut esse noxium solet, si unitas desit bonis; ita perniciosum est, si non desit malis. Perversos nonnumquam unitas corroborat, dum concordat; & tanto

Ps. 75. 7.

Reg. Pat.
Part. 3. c.
23.Job. 41.
14.Ibid. v. 6.
7.Moral. 33.
30. n. 54.

Job. 41. 8.

n. 55.

magis incorrigibiles quanto unanimes facit. De unitate concordantium reproborum per Salomonem dicitur: *Stupa col-
lecta Synagoga peccantium.* De hac Nahum Propheta ait: *Sicut spinæ se invicem complectuntur, sic convivium eorum
pariter potantium.* Convivium namque reproborum est delectatio temporalium voluptatum; in quo nimirum convivio pariter potant, quia delectationis suæ illecebris sese concorditer debriant. Membra satanæ, id est, iniquos omnes, quos Dei sermo squamarum compactionibus comparat, ad defensionem suam par culpa concordat, sicut ad beatum Job de Leviathan squamis dicitur: *Una alteri adhibebunt, & tenentes se nequaquam separabuntur.* Tenentes enim se nequaquam separari queunt; quia eo ad defensionem suam vicissim constricti sunt, quo se sibi per omnia similes esse meminerunt. In Exodo Scriptum est: *Divisa est aqua, & ingressi sunt filii Israel per medium maris sicci.* Eripiuntur etenim justī, dum per discordiam dividuntur injusti: & electorum vota ad perfectum perveniunt, quum reproborum agmina nexu discordiæ confunduntur. Quum in duas partes unda maris rubri dividitur, ab electo populo ad terram repromissionis tenditur; quia dum malorum unitas scinditur, bonæ mentes ad hoc, quod adpetunt, perducuntur. Si malorum unitas noxia non fuisset, nequaquam divina providentia superbientium linguas in tanta diversitate dissipasset. Si malorum unitas nimium noxia non fuisset, de Sanctæ Ecclesiæ hostibus Propheta non diceret: *Precipita Domine, & divide linguas eorum.*

I X.

De Principibus mundi.

PRincipes hujus mundi, quo se multis populorum agminibus prælatos esse cognoscunt, eo se sub sanctæ fidei disciplina humili mente prosternant; ut non præesse solummodo studeant, sed multis prodesse gaudeant. Nam qui subjectarum numerositate plebium ad tollitur, ipso fastu elationis, quod ad summa conscendere nititur, non immerito casus sui ruina multatur sicut scriptum est: *Deje-*

cisti eos, quum alleverentur. Non ait Psalmista, Dejecisti eos, postquam elevati sunt; sed *Quum alleverentur.* Hanc ergo primam ruinam Principes timeant, qui privatam gloriam semetipsos diligere non formidant: quia eo plerumque intrinsecus corruunt, quo male extrinsecus surgunt. Omnes, qui in hoc mundo principantur, densis cogitationum tumultibus in corde premuntur. Dumque desideriorum turbas intra se excitant, prostratam mentem pede miseræ frequentationis calcant. Nonnumquam Princeps eo ipso quo præminet ceteris, elatione cogitationis intumescit. Et dum ad usum cuncta subjacent, dum ad votum velociter jussa complentur, dum omnes subditi, si qua bene gesta sunt, laudibus efferunt, male gestis autem nulla auctoritate contradicunt, dum plerumque laudant etiam quod objurgare debuerunt; seductus ab his, quæ infra subduntur, super se ejus animus extollitur; & dum foras immenso favore circumdatur, intus veritate vacuatur. Atque oblitus sui in voces se spargit alienas, talemque se credit, qualem se foris audit, non qualem intus discernere debuit. Plerumque Principes subjectos quosque despiciunt, eosque æquales sibi naturæ ordine non agnoscunt; & quos sorte potestatis excesserint, transcendisse se etiam vitæ meritis credunt. Cunctis se æstimant amplius sapere, quibus se vident amplius posse. In quodam quippe se constituunt culmine apud semetipsos. Et quia æqua ceteris naturæ conditione constringuntur, ex æquo respicere ceteros dedignantur. Sicque usque ad ejus similitudinem ducuntur, de quo scriptum est: *Omne sublime videt, & ipse est rex super universos filios superbiæ.* Quisquis potestate honoris præditus elationis fastu supra subjectos adtollitur, ad ejus similitudinem ducitur, qui singulare culmen appetens, & socialem angelorum vitam despiciens ait: *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.* Miro ergo iudicio intus foveam dejectionis invenit, dum foris se in culmine potestatis extollit. Apostatæ quippe angelo similis efficitur, dum homo homini esse similis dedignatur. Saul Rex humilitatis merito in tumorem superbiæ culmine potestatis excrevit; per humilitatem quippe prælatus est, per superbiam reprobatus, Domino adtestante, qui ait: *Non-*

Moral. 32.
p. n. 13.

Moral. 17.
c. 8. n. 10.

Reg. Past.
Part. 2. c.
6. & Mor.
1. 26. c. 26.
n. 44.

Job. 41.
25.

Isai. 14.
24.

1. Reg. 15.
17.

ne quum esses parvulus in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel? Parvulum se idem Saul ante potestatem viderat, sed fultus temporali potentia jam se parvulum non videbat. Ceterorum namque comparatione se præferens magnum se apud se esse judicabat. Miro autem modo, quum apud se parvulus, apud Dominum magnus: quum autem apud se magnus, apud Dominum parvulus fuit. Plerumque dum ex subditorum affluentia principis animus inflatur, inluxum (a) superbiæ, ipso potentia fastigio lenocinante, corrumpitur. Sed aliud est quælibet bona non esse, aliud bona bene habere nescire. In omne quod Princeps agit, tribulatione & angustia vallatur. Quia cor ejus anxietate & suspitione confunditur, sicut per Beatum Job dicitur: *Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut regem, qui preparatur ad prælium.* Quamvis quolibet in loco positus princeps cogitando, loquendo, vel faciendo delinquat, tunc tamen per tria hæc animus efrenatius rapitur, quum mundi hujus prosperitate frequentius sublevatur. Quum præire se princeps potestate ceteros conspiciat, alta de se elate cogitans sentit. Et quum auctoritati vocis à nullo resistitur, lingua licentius per abrupta diffrenatur. Quum plerumque facere Principi, quod libet, licet, juste sibi omne æstimat licere, quod libet. Nabuchodonosor Rex Babyloniæ, dum elata mente apud se volveret dicens: *Nonne hæc est Babylon, quam edificavi?* in irrationabile animal protinus versus est. Quod enim factus fuerat, perdidit, quia humiliter noluit dissimulare, quod fecit. Et quia elatione cogitationis suæ se super homines extulit, ipsum, quem communem cum hominibus habuit, sensum hominis amisit. Sæpe principes, qui in potestate sunt, ad subjectorum passim contumelias erumpunt, & hoc quod invigilantes regimini serviunt, per linguæ loquacitatem perdunt. Per Salomon dicitur: *Væ tibi terra, cujus Rex est puer, & cujus Principes mane comedunt.* Rex quippe puer non incongrue dicitur, dum is qui præest cura regiminis, puerilibus actibus delectatur, & à peccati perpetratione nequaquam subtrahitur. Unde recte Esaias ait: *Puer*

n. 45.

Moral. lib.

12. c. 42.

n. 47.

Job. 15.

24.

Moral. lib.

5. c. 11.

n. 17.

Dan. 4.

17.

Eccle. 10.

16.

1. ai. 65.

cen- 20.

(a) Ed. fluxum. Cum Tajo vero consentiunt Gilot. & recent.

*centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit: id est, vita quidem pueri in longum trahitur, ut à factis puerilibus corrigatur. Sed si à peccati perpetratione nec temporis longinquitate compescitur, hæc ipsa vitæ longinquitas, quam per misericordiam accepit, ei ad cumulum maledictionis crescit. Quis rectum sapiens ignoret, quod Reges terræ eo à solitudine longe sunt, quo innumeris obsequentium cuneis constipantur? Difficile quippe hi ad requiem tendunt, qui tam duris rationum multiplicium nexibus adstringuntur. Scriptura adrestante, quæ ait: *Judicium durissimum in his, qui præsumunt, fiet.* Unde & in Evangelio Veritas dicit: *Cui multum datum est, multum quaeretur ab eo.* Beatus Job principatus honore perfunctus, quantæ celsitudinis, quantæque fuerit benignitatis insinuat, dicens: *Principes cessabant loqui, digitum superponebant ori suo.* Et iterum: *Quumque sederem, quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.* Sæpe qui potestate principantur, ea, quæ recte faciunt, quia elate cogitant, amittunt: dumque se ad cuncta utiles æstimant, etiam impensæ utilitatis meritum sibi damnant. Ut enim quælibet Principis facta digniora sunt, necesse est ei apud se semper indigna videantur, ne eadem bona actio agentis cor sublevet, & sublevando plus auctorem de elatione dejiciat, quam ipsos forte, quibus impenditur, (a) juvet. Potestas plerumque quum habetur, & cogitanda est ad multorum utilitatem, & dissimulanda propter tumorem. Quatenus is, qui ea utitur, & ut prodesse debeat, posse se sciat, & ut extolli non debeat, posse se nesciat.*

X.

De bonis Principibus.

Moral. lib.
26, c. 26.
n. 44. &
45.

Magna est potentia principalis, quia habet apud Deum meritum suum de bona administratione regiminis. Bona est ordine suo potentia principalis, sed cauta regentis indiget vita. Bene hanc exercet, qui scit per illam super

(a) Ed. ipsos, quibus forte impenditur.

per culpas erigi, & scit cum illa ceteris æqualitate componi. Humana mens plerumque extollitur, etiam quum nulla potestate fulcitur; quanto magis in altum se erigit, quum se ei etiam potestas adjungit? Et tamen corrigendis aliorum vitiis apta executione præparatur. Unde & per Paulum dicitur: *Minister enim Dei est vindex in iram.* Quum potentia principalis culmen suscipitur, summa cura vigilandum est, ut sciat quisque & sumere ex illa, quod adjuvat, & expugnare quod tentat. Quum mundi hujus potestate principes fulciuntur, tanto sub majori mentis disciplina se redigunt; quantum sibi per impatientiam potestatis suaderi illicita quasi licentius sciunt. Cor namque à consideranda gloria reprimunt, linguam ab immoderata loquutione restringunt, opus ab inquietudinis vagatione custodiunt. Sciendum summopere est, quia rex; qui præparatur ad prælium, sic de hoste suspectus est, ut eundem (a) quoque, quem ducit, exercitum metuat; ne labefactetur & destitutione militum jaculis pateat inimicorum. Plerumque Rex, qui præparatur ad prælium nimia vallatur angustia, quia videlicet formidat, ne subito suos amittat milites, & per aliquam desidiam incursantium inimicorum, insidiis occupetur. Princeps terrenam rempublicam gerens aliter punit civem interius delinquentem, atque aliter hostem exterius rebellantem. In illo jura sua consulit, eumque sub verbis dignæ invectionis addicit. Contra hostem vero bellum movet, instrumenta perditionis exercet, dignaque ejus malitiæ tormenta retribuit: de malo vero ejus, quid lex habeat, non requirit; neque enim lege necesse est periri, qui lege numquam potuit teneri.

XL

De superbis divitibus.

Qui in præsens sæculum multiplicandis divitiis inhiant, quæ alterius vitæ gaudia sperant? ipsa occupatio sæ-

cu-

(a) Ed. eidem. Ast Taji lectio optima vid. quæ inven. etiam in Edit. antiq. & olim in Utic. lecta est.

Rom. 13. 4.

Moral. lib.

5. c. 17.

n. 17.

Moral. 12.

42. n. 47.

Moral. 26.

27. n. 50.

Moral. 16.

17. c. 22.

n. 32.

cularium dignitatum tanto facilioribus vitiis premitur, quanto majoribus curis gravatur. Humanus namque animus videre & devitare peccata utinam valeat vel quietus. Intueamur, qualia in sepulcro jaceant divitum cadavera, quæ illa in extincta carne sit imago mortis, quæ (a) tabescunt corruptionis. Et certe ipsi erant, qui extollebantur honoribus, habitis rebus tuebant, despiciebant ceteros, & quasi solos se esse gaudebant. Et dum non perpenderent, quo tendebant, nesciebant quid erant, sicut beatus Job ait: *Ei redigentur in lutum cervices eorum.* In lutum cervix reducta est, quia despecti jacent in putredine, qui tuebant in vanitate. In lutum cervix redigitur, quia quantum carnis potentia valeat, tabes corruptionis probat. Quasi pingui cervice se contra Deum erigit, qui temporalem abundantiam in superbiam adsumit. Habent hoc potentes & iniqui proprium, ut fallacibus divitiis occupati veras Dei opes negligant; & quanto minus, quod verum est, inquirunt, tanto amplius falsis divitiis extollantur. Cura multiplex terrenarum rerum quanto plus occupat, tanto amplius excæcat. Hinc enim scriptum est: *Operiit faciem ejus crassitudo.* Faciem ejus crassitudo operiit, quia desiderata terrenarum rerum abundantia oculos mentis premit, & hoc, quod in eis esse honorabile debuit, ante Dei oculos fœdat, quia curis multiplicibus aggravat. Sunt nonnulli qui patronis majoribus adjuncti (b) superbiunt, & de eorum elata potentia contra inopes superbiam insaniam extolluntur. Quisquis potenti & iniquo adhæret, ipse quoque de ejus elata potentia velut ex pinguedine rerum tumet. Ut patroni perversi iniquitatem sequens Deum non timeat; quos valet & quantum valet pauperes affligat, de gloria temporali cor elever. Quum ergo talis est, qui iniquo potenti adhæret de ejus profecto latore quasi arvina dependet. In multa nequitia sunt constituti obsequentium cunei perversorum, quorum clamoribus perversus patronus laudatur, quum ad prava opera per nequitiam rapitur. Unde scriptum est: *Laudatur peccator in desiderio animæ suæ, & qui ini-*

Moral. lib.
11. c. 31.
n. 43.

Job. 13.
12.

Moral. lib.
22. c. 43.
n. 49.

Job. 15.
27.
1b. c. 44.
n. 50.

Gregorio
ubi sup. c.
45. n. 51.

Capit. 46.
n. 52.

Ps. 9. 24.

(a) Edit. *que tabes corruptionis*, Fortassis in Tajo legendum: *Que ita bes sit corruptionis.* (b) Edit. *adjuti*. Ast Taji lectioni suffrag. omni. Norm.

iniqua agit, benedicetur. Perversi patroni exemplo hi, qui ei ministerio temporali adherent, in terrenis profectibus anhelant; avaritiæ facibus accenduntur, desideriorum carnalium ignibus uruntur. Si quisquam divitiis affluens sibi quosdam æternam patriam quærentes adjungeret, profecto ramos in se virides haberet: sed quia ipsi quoque, qui ei conjuncti sunt, terrenis desideriis æstuanti & dum desideriorum flamma clientum ejus animos accendit, scilicet ramos ejus quasi arefacit ignis, ut fructum boni operis non ferant; quia ad appetenda infima per nequitiam anhelant. Superbus dives, quo in hac vita plus valet, eo sibi linguæ frena audacius relaxat, ut loquatur perversa quælibet: nullos de verbis suis metuat: istos contumeliis feriat, illos maledictionibus jaculetur. Nonnumquam perversus dives in blasphemiam contra Conditorem rapitur. Unde scriptum est: *Posuerunt in calò os suum, & lingua eorum transivit super terram.* Dives ille, qui induebatur purpura & bysso in igne positus stillari sibi aquam ex digito Lazari in linguam postulat. Qua ex re intelligitur, quia ubi amplius peccaverat, ibi atrocius ardebat. Superbus dives eo percusionis sententiam accepit, quo oris sui spiritum sub divina formidine non restrinxit; sicut scriptum est: *Et auferetur spiritu oris sui.* Sicut inhonesta membra in corpore, ita quidam sunt intra sanctam Ecclesiam potentes & protervi. Qui dum aperta invectione feriri nequeunt, quasi honore tegminis velantur. In Evangelio Veritas ait: quia sollicitudines, voluptates, & divitiæ suffocant. Suffocant enim, quia importunis cogitationibus suis guttur mentis strangulant. Et dum bonum desiderium intrare ad cor non sinunt, quasi aditum flatus vitalis necant. Notandum, quod duo sunt, quæ divitibus junguntur, sollicitudines videlicet, & voluptates: quia profecto & per curam mentem [opprimunt], & per affluentiam resolvunt. Re enim contraria possessores suos afflictos ac lubricos faciunt. Quia voluptas convenire non potest cum afflictione, alio quidem tempore per custodiæ suæ sollicitudinem affligunt, atque alio per abundantiam ad voluptates emolliunt. Hæc de occultis potentum delictis loquimur; nam quando & aliis cognoscentibus peccant, aliis etiam cognoscentibus

Greg. ubi
sup. c. 48.
n. 54.

C. 49. n. 45.

C. 50. n. 56.

Ps. 72. 22.

Luc. 16. 24.

Job. 15. 29.

Morai. 13.
c. 5. n. 7.
Matth. 13.
22. & Luc.
8. 7. 8.

Lib. 1. in
Ev. h. o. n. l.
15. n. 3.

increpandi sunt; ne si prædicator tacet, culpam approbasse videatur, atque hæc crescens in exemplum veniat, quam pastoris lingua non secat. Scriptum est: *Divites eguerunt & esurierunt.* Si enim de exteriori fame egestas eorum, & esuries diceretur, profecto divites non essent, qui pane corporis indigerent: sed quia dum exterius multiplicantur, interius inanes fiunt, & divites pariter & egen-tes esse memorantur: quia videlicet pane sapientiæ satiari minime merentur.

XII.

De Judicibus.

Judices sæculi hujus pro terrenis lucris multas injurias tolerant, & pro cælesti mercede, vel tenuissimi verbi ferre contumelias recusant. Terreno judicio tota etiam die adsistere judices fortes sunt: in oratione verò coram Domino ad unius horæ momentum lassantur. Sæpe nonnulli judicum nuditatem, dejectionem, & famem pro acquirendis divitiis atque honoribus tolerant, escarum se abstinencia cruciant, atque ad adipiscenda terrena festinant. Superna autem laboriose quærere tanto magis dissimulant, quanto ea retribui tardius putant. Judices, qui terrena ambiunt, & cælestia non requirunt, quasi arborum more deorsum vasti sunt, sursum angusti, quia fortes in inferiora subsistunt, sed ad superiora deficiunt. Plerumque nonnulli Judices terrena præmia appetunt, & justitiam defendunt: seque innocentes æstimant, & esse defensores rectitudinis exultant. Quibus si spes nummi subtrahitur, à defensione protinus justitiæ cessatur; & tamen defensores se justitiæ cogitant, sibi que se rectos asserunt, qui nequaquam rectitudinem, sed nummos quærunt. Contra delinquentium judicum pravitatem per Mosen dicitur: *Juste, quod justum est, exequeris.* Injuste quippe, quod justum est exequitur, qui ad defensionem justitiæ, non virtutis æmulatione, sed amore præmii temporalis excitatur: injuste, quod justum est, exequitur, qui ipsam, quam præterdit justitiam, venundare minime veretur. Juste ergo justum exe-

Ps. 37. 11.
Moral. lib.
15. c. 8.
n. 9.

Moral. lib.
19. c. 25.
n. 49.

Moral. 9.
c. 25. n. 38.

Dent. 16.
20.

exequi est in assertione justitiæ eandem ipsam justitiã
quærere.

XIII.

De appetitu laudis humane, vel favoribus adulantium.

OMnis homo, qui ex eo, quod agit, humanas laudes appetit, testem in terra quærit: qui autem de actibus suis omnipotenti Domino placere festinat, testem se habere in cælo (a) festinat. Quum multi mala gesta laudibus exaggerant, inde fit, ut incessanter crescat culpa favore enutrita. Curari autem vulnus negligitur, quod dignum præmio laudis videtur. Bene per Salomonem dicitur: *Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne adquiescas.* Peccatores enim lactant, quum vel perpetranda mala blandimentis inferunt, vel perpetrata favoribus extollunt. Adulantium quisque lingua lactatur, de quo per Psalmistam dicitur: *Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & qui iniqua gerit, benedicitur.* Valde difficile est, ut is, quem post usum malæ consuetudinis etiam adulantium linguæ excipiunt, à mentis suæ morte revocetur. In Evangelio Veritas ait: *Sine mortuos sepelire mortuos suos.* Mortui enim mortuum sepeliunt, quum peccatores peccatorem favoribus premunt. Quid est aliud peccare, quam occumbere? Sed qui peccantem laudibus prosequuntur; quasi extinctum sub verborum suorum aggere abscondunt. Arundinem mox ut aura tetigerit, in partem alteram flectit. Et quid per arundinem, nisi carnalis animus designatur, qui mox ut favore vel detractione tangitur, in partem quamlibet inclinatur? Si ab ore cujusquam aura favoris flaverit, appetitor laudis humanæ hilarescit, extollitur, totumque se quasi ad gratiam inflectit; sed si inde ventus detractionis eruperit, unde laudis aura veniebat, mox eum quasi in partem alteram ad vim furoris inclinât. Adulantium linguæ non sunt æquanimiter tolerandæ, neque etiam in subsequenti tempore diferendæ. Adulantium lingua, si vel ad tempus patienter suscipitur, augetur, & paulisper demulcet animum, ut

Moral. lib.
13. c. 24. n.
28.

Moral. lib.
4. c. 28. n.
51.

Prov. 1.
10.

Psa. 9. 24.

n. 52.

Luc. 9. 60.

Lib. 1. in
Ev. homil.
6. n. 2.

Lib. 1. in
Ezech. ho-
mil. 11. n.
14.

à rigore suæ rectitudinis mollescat in delectatione sermonis. Ne paulatim atque inulte crescere debeat adulatio, statim & sine mora est oris gladio ferienda, & per zeli justitiam funditus extinguenda. In Evangelio fatuis virginibus cum increpatione dicitur: *Ite potius ad vendentes, & emite vobis.* Venditores quippe olei adultores sunt. Qui enim in accepta qualibet gratia vanis suis laudibus nitorem gloriæ offerunt, quasi oleum vendunt. Principale corporis nostri caput est. Appellatione enim capitis ea, quæ principatur animæ, (a) mens vocatur. Impinguat ergo caput oleum peccatoris, quum demulcet mentem favor adulantis. Salomon ait: *Sicut probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, ita probatur homo ore laudantis.* Argentum quippe vel aurum, si reprobum est, igne consumitur; si vero probum, igne declaratur. Sic nimirum est sensus uniuscujusque operantis: nam qualis sit, in eo, quod laudatur, ostenditur. Qui sese auditis suis laudibus extollit, quid iste aliud, quam aurum vel argentum reprobum fuit, quem videlicet fornax linguæ consumpsit? Si favores suos quisque audiens ad superni judicii considerationem redit, ac ne de his apud occultum (b) arbitrem gravetur, metuit; quasi expurgationis igne ad magnitudinem claritatis excrescit, & unde incendium trepidationis sustinet, inde clarius fulget. Adulantibus enim vulnera nostra lingere est, quod plerumque solent etiam ipsa mala, quæ nos in nobis reprehendimus, linguæ adulantium improbo favore laudare.

XIV.

De hypocritis, vel callidis.

Moral. 18.
7. n. 13.

Hypocrita latina lingua dicitur simulator; quia justis non esse appetit, sed videri; & idcirco avarus raptor est; quia dum inique agens desiderat de sanctitate venerari, laudem vitæ rapit alienæ. Studium esse hypocritarum solet, ut & quod sunt suppressant, & quod non sunt, esse hominibus innotescant. Quatenus mensuram suam per

(a) Ed. corpori. (b) Ed. arbitrum.

æstimationem transeant, & præire se ceteros actionis nomine ostendant. Refugiunt hypocritæ videri, quod sunt, & ante oculos hominum superducta quadam innocentia honestate se vestiunt. Recte per Evangelium voce nostri Redemptoris increpantur simulatores, quum eis dicitur: *Væ vobis hypocritæ, quia similes facti estis sepulcris dealbatis, quæ foris quidem apparent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia, ita & vos foris quidem apparetis hominibus justi, intus verò pleni estis avaritia & iniquitate.* Scriptum est: *Simulatores & callidi provocant iram Dei.* Quum simulatores diceret, apte subjungit & *callidi*, quia nisi ingenio calleant, quod videri appetunt congrue simulare non possunt. Sunt nonnulla vitia, quæ etiam à sensu tardioribus facile perpetrantur. Elatione namque intumescere, avaritiæ æstibus inhiare, luxuriæ pulsanti subcumbere, etiam quilibet obtusis sensibus potest. Simulationis verò falsitatem exequi, nisi qui subtilioris ingenii fuerit, non potest. Quisquis callet hypocrisin, ad custodiendâ hæc videlicet duo continua observatione dividitur: ut callide noverit & occultare quod est, & ostentare quod non est; & vera mala premere, & bona falsa monstrare; nec se aperte in hoc, quod videtur, extollere, atque ut majorem gloriam teneat, sæpe se simulat (a) gloriam declinare. Plerumque hypocrita, quia ante oculos hominum sequendo gloriam adprehendere non potest, studet sæpe gloriam tenere fugiendo. Hypocrisis vel calliditas simplicibus minime congruunt. Quia si congruunt, jam simplices non sunt. Iram Dei mereri est etiam nesciendo peccare. Provocare verò est mandatis illius sciendo contraire; scire bonum, sed despiciere, facere posse, nec velle. Simulatores quippe perpetracione nequitiae intrinsecus tenebescunt, & ostentacione justitiæ superficie tenus dealbantur. Foris simulatores ostendendo servant, quæ vivendo intus impugnant. Intus verò mala cogitantes exaggerant, quæ foris aliud superducentes occultant. Ante districtum Judicem hypocritæ excusationem jam de ignorantia habere non possunt; quia dum ante oculos hominum

Job. 36. 13.
Moral. 26.
c. 32. n. 58.

Job. 36. 13.
Moral. 26.
c. 32. n. 58.

n. 49.

Moral. 5.
c. 20. n. 39.

num omnem modum sanctitatis ostentant, ipsi sibi sunt testimonio, quia bene vivere non ignorant. Omnis simulator in eo quod videri rectus appetit, mundum se per omnia non ostendit: quia dum virtutes quasdam adsumit, & occulte semetipsum vitiis subjicit, quædam latentia vitia repente in faciem erumpunt, & superductæ simulationis, quasi visionis corium ex admixtione sua varium ostendunt. Ut plerumque mirum sit, quur homo, qui tantis virtutibus pollere cernitur, etiam tam reprobis actibus inquinetur. Omnis hypocrita quasi tigris bestia est; quia dum mundus color de simulatione ducitur, vitiorum nigredine interrumpente variatur. Sæpe simulator, dum de castitatis munditia exrollitur, sorde avaritiæ foedatur. Et dum de virtute largitatis speciosus ostenditur, luxuriæ maculis inquinatur. Sæpe dum castitatis, atque largitatis decore hypocrita vestitur, velut ex zelo justitiæ, crudelitatis atrocitate fuscatur. Sæpe verò largitate, castitate, pietate, expulcra visione induitur, sed interfusa superbiæ obscuritate notatur; sicque fit, ut intermixtis vitiis, dum mundam in se speciem non ostendit, quasi unum colorem tigris habere nequaquam possit. Sciendum nobis est, quod duobus modis in conspectu Domini venimus. Uno quidem, quo hic peccata nostra subtiliter perpendentes in ejus nos conspectu punimus, & flendo dijudicamus, nam quotiens Conditoris nostri potentiam ad sensum reducimus, totiens in conspectu illius stamus. Unde recte per virum Dei Eliam dicitur: *Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto.* Alio modo in conspectu Domini venimus, quum in extremo iudicio ante tribunal ejus adsistimus. Hypocrita igitur per examen ultimum ante conspectum Judicis venit; sed quia modo culpas suas considerare & deflere dissimulat, in conspectu venire Domini recusat. Sicut justî viri, quum distictionem venturi Judicis contemplantur, peccata sua ad memoriam reducunt, deflent, quæ commiserunt, districte se judicant, ne dijudicentur; ita hypocritæ, quo exterius hominibus placent, eo se interius aspicere negligunt. Totos se hypocritæ in verbis proximorum fundunt, & sanctos esse æstimant, quia sic se haberi ab omnibus pensant, quumque mentem per verba suæ laudis sparserint, num-

Moral. 11.
36. n. 49.

3. Reg. 17.
1.

numquam hanc ad cognitionem reducunt culpæ: numquam considerant, ubi internum Judicem offendant. Nihil de ejus districtione metuunt; quia sic se placuisse ei, sicut hominibus credunt. Universi hypocritæ, si terrorem Dei ad mentem reducerent, hoc ipsum, quod in mala intentione positi placent hominibus, plus timerent; sicut scriptum est: *Non veniet in conspectu ejus omnis hypocrita:* quia districtionem Dei ante oculos non ponit, dum placere humanis oculis concupiscit. Qui si mentem suam discutens semetipsum in conspectu Dei (a) puniret, profecto hypocrita non esset. Simulatores quosque, quum percussio- nis flagella corripiunt, ad confessionem simplicem non perducunt. Cognosci enim peccatores refugiunt, quia sancti omnium opinione ferebantur. Omnis hypocrita, quum iniquus sit, dici sanctus ab hominibus non pertimescit. Etiam si iniquum se tacita cogitatione reprehendit, tamen dum sapius sanctum audire se cœperit, hoc, quod de se intrinsecus tenebat, amittit. Omnis hypocrita, dum cor exterius fundit, quia libenter foras falsum de se testimonium recipit, qualem se intus habeat non requirit. Unde fit, ut vacuæ laudis fomenta, etiam quum defuerint, quarat. Et oblitus quod est, appetat videri, quod non est. Omnes hypocritæ, dum justos se ante humana judicia simulant, dum actiones suas laudibus dignas intuentium oculis ostentant, occulta cum eis justitia agitur, ut quo nituntur foras alios fallere, eo de se intus etiam ipsi fallantur. Quibus bene per Prophetam dicitur: *Redite prævaricatores ad cor.* Si enim ad cor redirent, per exterioris adrestationis se verba non funderent. Laus præsentis sæculi justos cruciat, simulatores exaltat. Sed justos, dum cruciat, purgat: simulatores, dum latificat, reprobos monstrat.

Job. 13. 16.

Moral. 26.

53. n. 60.

n. 62.

Isai. 46. 8.

Greg. ubi

sup. c. 34.

n. 62.

XV.

(a) Ed. poneret. Tajo consentit Vin. loc.

qui de ejus prava persuasione in malitiæ operatione generantur? Unde etiam Veritatis voce infidelibus dicitur: *Vos ex patre diabolo estis*. Perversus iste auctor erroris prædam sociis pollicetur, quia malignis spiritibus pravorum promittit animas in eorum sine rapiendas. Dum intentiones hominum antiquus hostis ad sola terrena speranda excitat, hoc illos amare facit, quod diu tenere non possint. Iniquorum omnium caput diabolus est, & hujus capitis membra sunt omnes iniqui, sicut diaboli membrum Pilatus, & sicut diaboli membra Judæi persequentes & milites crucifigentes fuerunt.

Joan. 8. 44.

n. 39.

Lib. 1. in
Evang. ho-
mil. 16. u.

XVII.

Quid differt inter peccatores & impios.

DUæ sunt partes, electorum scilicet, atque reproborum; sed bini ordines eisdem singulis partibus continentur. Alii namque judicantur & pereunt: alii non judicantur & pereunt. Alii judicantur & regnant: alii non judicantur & regnant. Judicantur & pereunt, quibus Dominica inclamatione dicitur: *Esurivi, & non dedistis mihi manducare: sitiivi, & non dedistis mihi (a) bibere, hospes fui & non (b) suscepistis me, nudus & non operuistis me, ager & in carcere, & non (c) venistis ad me. Ite in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis ejus*. Alii in extremo judicio non judicantur & pereunt, de quibus Propheta ait: *Non resurgunt impii in judicio*. Et de quibus Dominus dicit: *Qui autem non credunt in me, jam judicati sunt*. Et de quibus Paulus ait: *Qui sine lege peribunt*. Hac distantia peccatores ab impiis discernuntur, quia quum omnis impius sit peccator, non tamen omnis peccator est impius. Peccator enim dici etiam, qui in fide pius est, potest. Unde Johannes ait: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus*. Impius verò proprie dicitur, qui à religionis pietate separatur. De talibus enim dicitur: *Non resurgunt impii in judicio*. Resurgunt in extremo judicio

Moral. lib. 26. c. 27. n. 50.

Matth. 25. 42. & 43.

Ibid. 45.

Ps. 1. 5. Joan. 3. 18.

Rom. 2. 12. Moral. 15. c. 10. n. 25.

1. Joan. 1. 8.

Ps. 1. 5. Moral. 6. c. 17. n. 50.

Tom. XXXI.

Tt

cio

(a) Sec. vers. ant. (b) Ita Clarom. & Arnob. (c) Corb. I. MS. Gar. ac Vers. Copt. & Amb. lib. de Joseph cap. 5.

cio etiam omnes infideles, sed ad tormentum, non ad judicium. Non enim eorum tunc causa discutitur, qui (a) ad conspectum districti Judicis jam cum damnatione suæ infidelitatis accedunt, professionem fidei retinentes, sed professionis opera non habentes, redarguuntur, ut pereant. Qui verò nec fidei sacramenta tenuerunt, increpationem Judicis in extrema examinatione non audiunt: quia præjudicati infidelitatis suæ tenebris ejus, quem despexerant, invectione redargui non merentur. Professionem fidei habentes in extremo judicio verba Judicis audiunt, quia ejus fidei saltem verbo tenus tenuerunt. (b) Isti in damnatione sua æterni Judicis nec verba percipiunt, quia ejus reverentiam nec verbo tenus servare maluerunt. (c) Illi legaliter pereunt, quia sub lege positi peccaverunt. Istitis in perditione sua de lege nihil dicitur, quia nihil legis habere conati sunt.

XVIII.

Quid differt inter iniquitatem atque peccatum, scelera atque delicta.

Moral. 11.
c. 42. n. 57.

1. Joan. 3.
4.

Quamvis inter iniquitatem atque peccatum nihil distare perhibeat Johannes Apostolus, qui ait: *Iniquitas peccatum est*, ipso tamen usu loquendi plus iniquitas, quam peccatum sonat. Omnis homo libere se peccatorem confitetur. Iniquum verò dicere nonnumquam erubescit. Inter scelera verò atque delicta hoc distat, quod scelus etiam pondus peccati transit, delictum verò pondus peccati non transit. Quum offerri sacrificium per legem jubetur, nimirum præcipitur, sicut pro peccato, ita etiam pro delicto. Et nonnumquam scelus in opere est; (d) delictum verò plerumque in sola cogitatione. Unde per Psalmistam dicitur: *Delicta quis intelligit?* Quia videlicet peccata operis tanto citius cognoscuntur, quanto exterius

Ps. 18. 13.

(a) Ed. quia. Al. verò legunt. ut Taj. (b) Ed. verba tenuerunt. (c) Ed. voluerunt. Vindoc. autem, Pratel. & al. Norm. favent nostræ lectioni. (d) Ed. & nunquam scelus nisi in opere est. Ed. vet. & recent. legunt ut Tajus: unde eorum lectio, quæ ut mendosa rejicitur à PP. Bened. habet pro se Tajii auctoritatem.

rius videntur. Peccata verò cogitationis eo ad intelligendum difficilia sunt, quo invisibiliter perpetrantur. Quisquis aternitatis desiderio anxius, apparere venturo Judici desiderat mundus: tanto se subtilius nunc examinat, quanto nimirum cogitat, ut tunc terrori illius liber adsistat, & ostendi sibi exorat, ubi displicet; ut hoc in se per poenitentiam puniat, seque hic dijudicans in judicabilis fiat. Intueri necesse est, quanta peregrinationis nostræ poena nos perculit, qui in eam cæcitatem venimus, ut nosmetipsos ignoremus. Hinc Beatus Job ait: *Quantas habeo iniquitates & peccata, scelera atque delicta ostende mihi.* Redemptor noster humanis oculis per adsumptam carnem apparuit, & sua hominibus peccata aperuit, quæ & perpetrabant & nesciebant. Perpetramus mala, nec tamen hæc celerius deprehendimus vel perpetrata. Exclusa quippe anima à luce veritatis, nihil in se nisi tenebras invenit; & plerumque in peccati foveam pedem porrigit, & nescit, quod nimirum de sola exillii sui cæcitate homo patitur; quia ab illuminatione Domini repulsus semetipsum videre perdidit, quia Auctoris sui faciem non amavit.

XIX.

De eo quod scriptum est: Ego Dominus faciens bonum & creans mala. [Isai. 45. 7.]

Mala, quæ nulla sua natura subsistunt, à Domino non creantur: sed creare se mala Dominus indicat, quum res bene conditas, nobis male agentibus, in flagellum format, ut ea ipsa & per dolorem, quo feriunt, delinquentibus mala sint, & per naturam, qua existunt, bona. Venenum scilicet mors quidem est homini, sed tamen vita serpenti. Amore enim præsentium ab auctoris nostri dilectione recessimus. Et perversa mens, dum delectationi creaturæ se subdidit, à Creatoris se societate disjuxit. Ex his ergo ab auctore ferienda erat, quæ errans auctori præposuerat: ut unde homo culpam non timuit

Tit 2

(a) Ed. dilectioni. At quampl. Cod. suffrag. Taj. lect.

muit superbus admittere, inde pœnam corrigendus inveniret. Et tanto citius respiceret ad illa, quæ perdidit, quanto doloris plena esse conspiceret, quæ quæsit. Bene per Prophetam dicitur: *Formans lucem, & creans tenebras.*

Isai. 45. 7.

Quia quum per flagella exterius doloris tenebræ creantur, intus per eruditionem lux mentis accenditur. *Faciens pacem, & creans mala.* Quia tunc nobis pax cum Deo redditur, quum hæc, quæ bene sunt condita, sed non bene concupita, in ea, quæ nobis mala sunt, flagella vertuntur. Per culpam nostram Deo discordes exitimus: dignum ergo est, ut ad pacem illius per flagella redeamus, ut cum unaquæque res bene condita nobis in dolorem vertitur, correcti mens ad auctoris pacem humiliter reformetur.

Ibid.

XX.

*De inferno superiore atque inferiore.*Dialog. 4.
42.

Nonnulli in quadam terrarum parte infernum esse putaverunt: alii verò hunc sub terra esse æstimant. Sed tamen hoc animum pulsat, quia si idcirco infernum dicimus, quia inferius jacet, quod terra ad cælum est, hoc esse infernus debet ad terram. Unde fortasse dicitur: *Liberaſti animam meam ex inferno inferiori;* ut infernus superior terra, (a) infernus verò inferior sub terra esse videatur. Johannis vox in eâ æſtimatione concordat, qui quum signatum librum septem sigillis vidisse se diceret, quia nemo inventus est dignus, neque in cælo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum, & solvere signacula ejus, adjunxit: *Et ego flebam multum.* Quem tamen postmodum librum per leonem de tribu Juda dicit aperiri. In quo videlicet libro, quid aliud, quam sacra Scriptura signatur? Quam solus Redemptor noster aperuit, qui homo factus moriendū, resurgendo, ascendendo, cuncta mysteria, quæ in (b) ea fuerant clauſa patefecit. Nullus in cælo dignus inventus est aperire librum, quia neque

Ps. 85. 13.

Apoc. 5. 4.

(a) Ed. in terra. Germ. & Norm. habent Taji lectionem. (b) Ed. in eo. Gemet. autem cum cet. Norm. approb. nostram lect.

angelus : nullus in terra , quia neque homo vivens in corpore : nullus subter terram , quia neque animæ corpore exuta aperire nobis præter Dominum , sacri eloquii secreta potuerunt . Cum ad solvendum librum nullus sub terra inventus dignus dicitur , quid obstet non video , ut sub terra esse infernus credatur .

X X I.

De igne purgatorio , quod post mortem peccata laxari credantur .

OMne pondus fabricæ fundamentum portat , quia mores simul omnium solus Redemptor noster tolerat . Scriptum quippe est : *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id , quod positum est , qui est Christus Jesus .* Portat fundamentum lapides , & à lapidibus non portatur ; quia Redemptor noster omnia nostra tolerat , sed in ipso malum non fuit , quod tolerari debuisset . Ipse quippe fundamentum fundamentorum est , quia & origo est inchoantium , & constantia robustorum . Egregius Prædicator ait : *Si quis autem superædificat supra fundamentum hoc aurum , argentum , lapides pretiosos , ligna , fœnum , stipulam , uniuscujusque opus manifestum erit . Dies enim Domini declarabit , quia in igne revelabitur ; & uniuscujusque opus , quale sit , ignis probabit . Si cuius opus manserit , quod superædificavit , mercedem accipiet . Si cuius opus arserit , detrimentum patietur : ipse autem salvus erit , sic tamen quasi per ignem .* Quamvis hoc , quod superius protulimus , de igne tribulationis in hac nobis vita adhibito possit intelligi ; tamen si quis hoc de igne futuræ purgationis accipiat , pensandum sollicitè est , quia illum dixit per ignem posse salvari , non qui super hoc fundamentum ferrum , æs , vel plumbum ædificat , id est , peccata majora , & idcirco duriora , atque tunc jam insolubilia : sed ligna , fœnum , stipulam , id est , peccata minima , atque levissima , quæ ignis facile consumat . Hoc tamen sciendum est , quia illic saltim de minimis nil quisque purgationis obti-

Lib. 2. in
Ezech. ho-
mil. r. n. 5.

1. ad Cor.
3. 11.

Moral. 28.
c. 5. n. 14.
Dial. 4. 39.

1. ad Cor.
3. 12.

nebit, nisi bonis hoc actibus in hac adhuc vita positus, ut illic obtineat, promereatur.

XXII.

De ira, vel indignatione Dei.

Moral. 12.
c. 10. n. 14.

IRa omnipotentis Dei in hoc quotidie vim suæ districtio- nis peragit, quod viventes indigne dignis suppliciis demergit. Quæ ira nunc equidem transit, sed in fine pertransit; quia modo agitur, sed in mundi termino consummatur. Iste furor quantum ad electorum animas, in Redemptoris nostri adventum pertransiit; quia eas ab inferni claustris ad paradisi gaudia Mediator Dei & hominum, dum ipse illuc pie descenderet, reduxit. Sciendum est, quod furoris nomen Divinitati non congruit: quia naturam Dei simplicem perturbatio nulla confundit; unde ei dicitur: *Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis nos.* Creator omnium eo summe immortalis est, quo creaturæ more mutabilis non est. Scriptum quippe est: *Tu autem, Domine, cum tranquillitate judicas.* Et iterum: *Deserta facta est terra à facie iræ columbæ, à facie furoris Domini.* Quod Prophe- ta iram columbæ prædixerat, hoc furorem Domini sub- junxit. Columba namque valde simplex est animal, & quia in Deum nulla furoris inæqualitas serpit, furorem Do- mini iram columbæ nominavit. Ut vim divinæ districtio- nis Prophe- ta imperturbabilem demonstraret, & iram dixit, & columbæ; ac si apertius diceret: districtum judicium inconcussus exerit, qui permanens mansuetus punit.

Sap. 12. 18.
Moral. 32.
c. 7. n. 9.

Ibid.
Jer. 25. 38.

XXIII.

De flagellis divinis electis, vel reprobis inlatis.

Præf. in B.
Job. c. 5.
11. 12.

Percussionum diversa sunt genera. Alia namque est per- cussio, qua peccator percutitur, ut sine retractatione puniatur: alia, qua peccator percutitur, ut corrigatur: alia, qua nonnumquam quisque percutitur, non ut præterita cor-

corrigat, sed ne ventura comittat: alia, qua plerumque percutitur, per quam nec præterita culpa corrigitur, nec futura prohibetur; sed ut dum inopinata salus percussio- nem sequitur, salvantis virtus cognita ardentius ametur; quumque innoxius flagello adteritur, ei per patientiam meritorum summa cummuletur. Aliquando peccator percutitur, ut absque retractatione puniatur, sicut perituræ Judææ dicitur: *Plaga inimici percussi te castigatione cru-*

Jer. 30. 14.
Ibid. 15.

deli. Et rursum: *Quid clamas ad me super contritione tua? Insanabilis est dolor tuus.* Aliquando peccator percutitur, ut corrigatur, sicut cuidam in Evangelio dicitur: *Ecce*

Joan. 5.
14.

sanus factus es, jam noli peccare, ne tibi deterius aliquid contingat. Verba enim Salvatoris indicant, quia peccata præcedentia habiti vim doloris exigebant. Aliquando quisque non pro præterita culpa diluenda, sed pro futura vitanda percutitur, quod aperte Paulus de semetipso testatur dicens: *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est*

2. *Cor.*
12. 7.

mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me solaphizet. Qui enim non ait, quia extulit, sed, *Ne extollat*, aperte indicat, quod percussione illa, ne eveniat, compescitur, non autem, quæ evenit, culpa purgatur. Nonnumquam quisque, nec pro præterita nec pro futura iniquitate percutitur, sed ut sola divinæ virtutis potentia ex amputata percussione monstretur. Unde cum Domino in Evangelio de cæco nato diceretur: *Hic peccavit, aut parentes ejus, ut*

Joan. 9. 2.
Ibid. 3.

cæcus nasceretur? Respondit Dominus, dicens: *Neque hic peccavit, neque parentes ejus, sed ut manifestentur opera Dei.* In qua manifestatione quid agitur, nisi ut ex flagello meritorum virtus augeatur? Et quum nulla præterita iniquitas tergitur, magna de patientia fortitudo generetur? Omnipotens Deus prave agentibus, non solum ventura supplicia reservat, sed eorum corda hic etiam ubi delinquant, pœnis implicat, ut eo ipso, quo peccant, semetipsos feriant, ut semper trepidi, semperque suspecti mala ab aliis pati metuant, quæ se aliis fecisse meminerunt. Qui ita percutitur, ut vires illius à percussione superentur, non hunc Dominus jam quasi filium per disciplinam, sed quasi hostem per iram ferit. Quum virtutem nostræ patientiæ flagella transeunt, valde metuendum est, ne,

Moral. 12.
38. n. 43.

Moral. 14.
37. n. 45.

pec-

peccatis nostris exigentibus, non quasi filii à patre, sed quasi hostes à Domino feriamur.

XXIV.

De variis percussioibus mundi.

Lib. 1. in
Ev. homil.
1. 11. 3.

Jacob. 4. 4.

Qui Deum diligunt, ex mundi fine vel percussione gaudere, atque hilarescere jubentur: quia videlicet eum, quem amant, mox inveniunt, dum transit is, quem non amaverunt. Absit(a) ne fidelis quisque Deum videre non desideret, & de mundi percussioibus lugeat, quem finiri eis ipsis percussioibus non ignorat. Scriptum est: *Quicumque voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur.* Qui ergo adpropinquante mundi fine non gaudet, amicus illius esse testatur, ac per hoc inimicus Dei esse convincitur. Absit hoc à fidelium cordibus, ut de mundi fine non hilarescant. Absit ab his, qui & esse aliam vitam per fidem credunt, & eam per operationem diligunt. Ex mundi destructione lugere, eorum est, qui radices cordis in ejus amore plantaverunt, qui sequentem vitam non quærunt, qui illam neque esse suspicantur. Nos, qui illa cælestis patriæ gaudia æterna cognovimus, festinare ad ea quantotius debemus. Optandum nobis est citius pergere, atque ad illam vitam felicitate perpetua pervenire. Quibus malis non mundus urgetur? Quæ nos tristitia, quæ adversitas non angustat? Quid est vita mortalis nisi via? Et quale sit primo opere perpendamus, in labore viæ lassescere, & tamen eandem viam nolle finiri. Quod autem calcarî mundus, ac despici debeat, Redemptor noster provida comparatione manifestat, quum in Evangelio dicit: *Videte ficulneam, & omnes arbores, quum producunt jam ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas. Ita & vos quum videritis hac fieri, scitote, quoniam prope est regnum Dei.* Ac si aperte dicens: quia sicut ex fructu arborum vicina æstas agnoscitur, ita ex ruina mundi prope esse cognoscitur regnum Dei.

XXV.

(a) Ed. Absit enim ut. Belvac. antem & 3. Gemet nostro Tajo consentiunt.

XXV.

De judaici populi circa finem mundi conversionem.

Sancta Ecclesia in primitiis suis multitudine gentium
 foecundata, vix in mundi fine judæos, quos invenerit,
 suscipiet. Extrema colligens, eos quasi reliquias frugum
 ponet. De quibus judaici populi reliquiis Esaias dicit: *Si
 fuerit numerus filiorum Israel quasi arena maris, reliquiae
 salvæ fient.* Elia veniente promittitur, quod reducat corda
 filiorum ad patres eorum; ut doctrina, quæ nunc à judæo-
 rum corda ablata est, tunc miserante Domino, redeat,
 quando hoc de Domino intelligere cœperint filii, quod
 prædicaverunt patres. Esau, qui tarde ad patrem redit, sig-
 nificat, quod judaicus populus ad placendum Deo sero
 revertitur. Cui hoc in benedictione dicitur: *Tempusque erit,
 quum solvatur jugum de collo tuo.* Judaicus populus in fi-
 ne mundi liberabitur à servitute peccati, sicut scriptum
 est: *Donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel
 salvus fiet.* Et sicut Propheta ait: *Si fuerit numerus filio-
 rum Israel sicut arena maris, reliquiae salvæ fient.* Sancta
 Ecclesia adhuc in hac vita posita, pro laboribus quos sus-
 tinet, duplicia munera recipit; quum susceptis, ut dixi-
 mus, plene gentibus, in fine mundi Judæorum etiam ad se
 corda convertit, sicut scriptum est: *Donec plenitudo gen-
 tium intraret, & sic omnis Israel salvus fiet.*

In Pref. l.

4. Mor. c.

4.

Isai. 10.

22.

Moral. 11.

15. n. 24.

Malach. 4.

6.

Lib. r. in

Ezech. ho-

mil. 6. n.

6.

Gen. 27.

40.

Rom. 11.

25.

Isai. 10.

22.

P. ref. in

B. Job. c.

10. n. 20.

Rom. 11.

25.

XXVI.

De Antichristi temporibus.

Antiquus hostis extrema mundi atrocius tentaturus ad-
 greditur; quia tanto fit ferventior ad sævitiam, quan-
 to se viciniorem sentit ad pœnam. Considerat quippe, quod
 juxta sit, ut licentiam nequissimæ libertatis amittat: &
 quantum brevitate temporis angustatur, tantum multipli-
 citate crudelitatis expanditur. In Apocalipsi dicitur: *Væ ter-
 ræ, & mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram*

Moral. lib.

34. c. 1.

n. 1.

Apoc. 12.

12.

magnam, sciens quod modicum tempus habet. Tunc ergo in magna iræ fervorem se dilatat, ne qui in beatitudine stare non potuit, in damnationis suæ foveam cum paucis ruat. Quidquid diabolus nequiter valuerit, in fine mundi callidius exquirat: tunc cervicem superbiæ altius erigit, & per damnatum illum, quem gestat, hominem, omne quod temporaliter prævalet, nequiter ostendit. Idem Johannes ait: *Cauda draconis traherat tertiam partem stellarum Cæli, & misit eas in terram.* Cælum namque est ecclesia, quæ in hac nocte vitæ præsentis, dum in se innumeras sanctorum virtutes continet, radiantibus desuper sideribus fulget. Draconis cauda in terram stellas dejicit, quia illa Satanæ extremitas, per audaciam adsumpti hominis erecta, quosdam, quos velut electos Dei in Ecclesia invenit, obtinendo reprobos ostendit. Stellas de cælo in terram cadere, est relicta nonnullos spe cælestium, illo duce ad ambitum gloriæ sæcularis inhiare. Iste igitur draco misit caudam, & extraxit tertiam partem stellarum. Draconis enim cauda stellarum pars trahitur, quia extrema persuasione antichristi, quidam qui videntur incere, rapiuntur. Nonnulli de Tribu Dan venire antichristum ferunt, sicut per Jacob Patriarcham dicitur: *Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, & mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retro.* Hoc in loco Dan & coluber asseritur, & mordens. Unde non immerito dum Israeliticus populus terras in castrorum partitione susciperet, primus Dan ad aquilonem castrametatus est: illum scilicet signans, qui in corde suo dixerat: *Sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis; ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.* De quo & per Prophetam dicitur: *A Dan auditus est fremitus equorum ejus.* Antichristus scilicet non solum coluber, sed etiam cerastes vocatur. *Kerata* enim græce *cornua* dicitur: Serpensque hic cornutus esse perhibetur, per quem digne ejusdem antichristi adventus asseritur: quia contra vitam fidelium cum morsu pestiferæ prædicationis, armatur etiam cornibus potestatis. Quis nesciat semitam angustiorem esse, quam viam? Fit ergo Dan coluber in via; quia in præsentis vitæ latitudine eos ambulare provocat, quibus quasi parcendo blanditur; sed in via mordet, quia

Ibid 12. 4

Moral. lib.

32. c. 15.

n. 25.

Moral. lib.

4. c. 10.

n. 17.

Moral. lib.

31. c. 24.

n. 43.

Gen. 49.

17.

Isai. 14.

23.

Jerem. 8.

16.

quia eos, quibus libertatem tribuit, erroris sui veneno consumit. Fit Cerastes in semita; quia quos fideles reperit, & sese ad præcepti caelestis angusta itinera constringentes, non solum nequitia callidæ persuasionis impetit, sed etiam terrore potestatis premit: & in persecutionis languore, (a) post beneficia fictæ dulcedinis, exercet cornua potestatis. Equus iste, cujus ungulas Cerastes mordere dicitur, hunc mundum insinuat, qui per elationem suam incursu labentium temporum spumat. Et quia antichristus extrema mundi adprehendere nititur, Cerastes iste equi ungulas mordere perhibetur. Ungulas quippe equi mordere, est extrema sæculi feriendo contingere: *Ut cadat ascensor ejus retro.* Plebs infidelis judæa erroris sui laqueis capta, pro Christo antichristum expectat. Bene Jacob eodem loco repente in electorum voce conversus est, dicens: *Salutare tuum expectabo Domine*, id est, non sicut infideles antichristum, sed eum, qui in redemptionem nostram venturus est, verum credo fideliter Christum. Salomon in Proverbiis ait: *Et qui stultus apparuit, postquam in sublime elevatus est. Si enim intellexisset, ori imposuisset manum.* Antichristus quippe in sublime elevabitur, quum Deum se esse mentietur. Sed elevatus in sublime, stultus apparebit, quia in ipsa elatione sua per adventum veri judicis deficiet. Quod si intellexisset, ori imposuisset manum; id est, si supplicium suum, quum superbire exorsus est, prævidisset, bene aliquando conditus, in tanta jactatione (b) superbiæ non fuisset elatus. In fallacia sua antichristus gradietur, sed juxta breve tempus vitæ præsentis ipsa sibi fallacia prosperabitur. Unde per Daniele Prophetam dictum est: *Robur datum est ei contra jure sacrificium, propter peccata, & prosternetur veritas in terra, & faciet & prosperabitur.* Quod Salomon ait: *Incedit feliciter*, hoc Daniel dicit: *Faciet, prosperabitur.* Scriptum quippe est de antichristi temporibus: *In diebus ejus stupebunt novissimi, & primos invadet horror.* Tanta enim tunc contra justos iniquitate efre-

(a) Edit. angore. Vide tamen animadversionem PP. Benedicæ. in hunc locum. (b) Ed. in tantæ jactationem superbiæ. Norm. & Val-cl. legunt ut Tajus.

nabitur, ut etiam electorum corda non parvo pavore feriantur. *Ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.* Quod videlicet dicitur, non quia electi casuri sunt, sed magnis terroribus trepidaturi. Tunc contra antichristum certamen justitiæ, & novissimi electi habere narrantur & primi: quia scilicet & hi, qui in fine mundi electi reperientur, in morte carnis prosternendi sunt, & illi etiam, qui à prioribus mundi partibus processerunt, Enoch scilicet, & Elias ad medium revocabuntur, & crudelitatis ejus sævitiam in sua adhuc mortali carne passuri sunt. Antiquus hostis viribus suis traditus, paucò quidem in tempore, sed in multa contra nos virtute laxatur. Quem quia vis (a) sævitiae ad crudelitatem dilatat, superna tamen misericordia dierum brevitate coangustat. Hinc enim per semetipsam

Matt. 24. 24. Veritas dicit: *Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet.* Hinc rursum ait:

Mat. 24. 21. *Nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro.* Quia enim & superbos nos & infirmos Dominus conspicit, dies, quos singulariter malos intulit, misericorditer breviatos dicit. Profecto ut & superbiam terreat de adversitate temporis, & infirmitatem refoveat de brevitate. (b) Daniel

Mat. 24. 27. Propheta de antichristi temporibus loquens, ait: *Considerabam cornua decem, & ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum, & tria de cornibus primis evulsa sunt à facie ejus: & ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto, & os loquens ingentia.* Quia enim per undenarium numerum transgressio exprimitur, hujus bestiae cornu undecimo ipse auctor transgressionis indicatur. Quod videlicet parvulum oritur, quia purus homo generatur: sed immaniter crescit, quia usque ad conjunctam sibi vim Angelicæ fortitudinis proficit. Damnatus ille homo in fine mundi tria cornua, quæ ante faciem sunt, evellit, quia ditioni suæ regna totidem, quæ sibi vicina sunt, subigit. Cujus oculi sunt ut oculi hominis, sed os ingentia loquitur; quia in illo humana quidem forma cernitur, sed verbis suis ultra homines elevatur. Quod per Paulum Apostolum dicitur:

Ex-

(a) Ed. *Quem quamvis* (b) In Ed. additur, *dierum*, deest vero non modo in Tajo, verum & in duob. Germ. Pratel. in Utic.

Extollens se supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, hoc Daniel Propheta testatur dicens: Os loquens ingentia. 2. Thess. 2. 4.
 Quod vero illum vel Daniel ingentia eloqui, vel Paulus perhibet supra cultum deitatis extolli, hoc est, quod à beato Job divino eloquio cedro comparatur. More enim cedri quasi ad alta nititur, dum in omni fastu fallaciæ, & virtutis robore, & culminis elatione prosperatur. Job. 40. 12.

XXVII.

De Antichristo, vel ejus membris.

Fortitudo Antichristi non suis viribus roboratur, quia Moral. lib. 32. c. 15. n. 26. Dan. 8. 2. 3. satanæ virtute in gloriam perditionis adtollitur, sicut scriptum est: *Consurget Rex impudens facie, & intelligens propositiones, & roborabitur fortitudo ejus, sed non in viribus suis.* Daniel Propheta de eodem antichristo ait: *Dejecit de fortitudine, & de stellis, & conculcavit eas, & usque ad Principem fortitudinis magnificatus est, & ab eo abstulit jube sacrificium & dejecit locum sanctificationis ejus. Robur autem datum ei est contra jube sacrificium propter peccata; & prosternetur veritas in terra.* Ille principaliter damnatus homo est, qui alarum cymbalum vocatur: quia hi, qui per superbiam in altitudinem cogitationis evolant, eundem perversum hominem prædicando sonant. Quæ scilicet terra recte trans flumina Æthiopiæ esse perhibetur. Æthiopia etenim nigrum populum mittit; & omnem hominem mundus iste, quia peccatorem profert, quasi nigrum [Æthiopia populum parit. Sed terra, cui væ dicitur, trans flumina] Æthiopiæ esse perhibetur: quia damnatus ille homo tanta immensitate iniquus est, ut omnium peccantium peccata transcendat. Perversus ille homo in mari legatos mittit, quia ipse prædicatores suos in sæculum spargit. De quibus recte subditur, qualiter mittantur, dum dicitur: *In vasis papyri super aquas.* Ex papyro quippe charta est. Quid itaque per papyrum nisi sæcularis scientia designatur? Vasa ergo papyri sunt corda doctorum sæcularium. In Apocalypsi per Johannem dicitur: *Vidi aliam bestiam ascendentem de terra.* Priorem quippe bestiam, id Ibid. Moral. lib. 33. c. 35. n. 59. Apoc. 13. 11.

est antichristum, superiori descriptione narraverat. Post quem hæc alia bestia ascendisse dicitur, quia post eum multitudo prædicatorum illius ex terrena potestate crassatur. (a) De terra quippe ascendere, est de terrena gloria superbire. Quæ bestia habet duo cornua agni similia, quia per hypocrisis sanctitatis, eam, quam in se veraciter Dominus habuit singularem, sibi inesse & sapientiam mentitur, & vitam. Sed quia sub agni specie auditoribus reprobis serpentinum virus infunditur, (b) recte illic subditur:

Ibid.

Et loquebatur ut draco. Ista ergo bestia, id est, prædicantium multitudo, si aperte ut draco loqueretur, agno similis non appareret; sed adsumit agni speciem, ut draconis exerceat operationem. Amaritudo perversarum mentium in hoc tempore non erumpit exterius in vocem pravæ libertatis: veniet profecto tempus, quando perversi atque carnales aperta voce prædicent, quod nunc occulta cogitatione moliuntur. Veniet tempus, quando catholicam Ecclesiam non solum injustis vocibus, sed etiam crudelibus plagis premant. In Evangelio Veritas dicit: *Surgent pseudo-christi & pseudo-propheta: & dabunt signa magna & prodigia, ita ut in errorem mittantur, si fieri potest, etiam electi.* Nunc fideles nostri mira faciunt, quum perversa patiuntur; tunc autem antichristi satellites etiam quum perversa inferunt, mira facturi sunt. Pensemus, quæ erit humanæ mentis illa tentatio temporibus antichristi, quando pius martyr & corpus tormentis subjicit, & tamen ante ejus oculos miracula tortor facit. Cujus tunc virtus non ab ipso cogitationum fundo quatiatur, quando is, qui flagris cruciatur, signis coruscat? Quia nimirum & altus tunc erit veneratione prodigii, & durus crudelitate tormenti. Non enim sola tunc potestate erigitur, sed etiam signorum ostensione fulcitur. *Surgent inquit pseudo-christi & pseudo-propheta & dabunt signa magna & prodigia; ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.* Qua in re valde quærendum est, quomodo aut hi, qui electi sunt, induci in errorem possint, aut quomodo, *si fieri potest*, quasi

Moral. lib.
19. c. 9.
n. 15.Matt. 24.
24.Moral. lib.
32. c. 15.
n. 24.

n. 25.

Moral. lib.
33. c. 36.
n. 61.

(a) Edit. gloriatur. (b) Ed. infundit. Turon. duo Germ. & pl. habeat Taji lectionem.

ex dubietate subditur, quum quid faciendum sit, Dominus omnia præsciens præstolatur. Electorum cor temporibus antichristi & trepida cogitatione concutietur, & tamen eorum constantia non movebitur. Una hac sententia Dominus utrumque complexus est, dicens: *Ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.* Quasi enim jam errare est in cogitatione titubare: sed protinus, *si fieri potest*, subjungitur, quia proculdubio fieri non potest, ut in errore plene electi capiuntur.

XXVIII.

De secundo adventu Domini nostri Jesu-Christi.

Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus sicut humilis venit ad passionem, ita in extremo judicio terribilis apparebit in reproborum ultione. Ipse Dominus in Evangelio ait: *Virtutes cælorum commovebuntur, & tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus in potestate magna & majestate.* Quid enim Dominus virtutes cælorum, nisi Angelos, Archangelos, Thronos, Dominationes, Principatus, & Potestates appellat? Quæ Angelorum multitudo in adventu districti Judicis nostris tunc oculis visibiliter apparebunt, ut stricte tunc à nobis exigant hoc, quod nos modo invisibilis Conditor æquanimiter portat. In potestate & majestate Christum visuri sunt, quem in humilitate positum audire noluerunt; ut virtutem ejus tanto tunc districtius sentiant, quanto nunc cervicem cordis ad ejus patientiam non inclinant. Esaias Propheta ait: *Dominus ad judicium veniet cum senioribus populi sui & principibus ejus.* Cum eis Christus ad judicium veniet, de quibus ipse in Evangelio dicit: *Vos, qui sequuti estis me, in regeneratione, quum sederit filius hominis in sede majestatis sue, sedebitis & vos super duodecim sedes judicantes duodecim tribus Israel.* Hoc judicium, quum ad retributionem Sanctæ Ecclesiæ Salomon propinquare conspiceret, dixit: *Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum Senatoribus terræ.* Ac si aperte dicat: quia ultimi judicii sententiam cum Sanctis ejusdem Ecclesiæ prædicatoribus decernit.

Lib. 1. in
Ev. hom.
1. n. 2.
Luc. 21.
26. 27.

Moral. 26.
c. 27. n.
11.
Isai. 3. 14.

Matt. 19.
28.

Prov. 31.
23.

XXIX.

De resurrectione mortuorum.

Lib. 2. in
Ev. hom.
26. n. 12.

Sunt nonnulli, qui de resurrectione carnis incerti sunt, & dum carnem in putredinem, ossaque in pulverem redigi per sepulcra conspiciunt, reparari ex pulvere carnem & ossa diffidunt: sicque apud se quasi ratiocinantes dicunt: Quando ex pulvere homo reducitur? quando agitur, ut cinis animetur? longe minus est Deo reparare quod fuit, quam creasse quod non fuit. Aut quid mirum, si hominem ex pulvere resuscitet, qui simul omnia ex nihilo creavit? mirabilius est Deo cælum ac terram ex nullis existentibus rebus condidisse, quam ipsum hominem ex terra reparare. Hominis mortui cinis in sepulcro adtenditur, & in carnem redire posse desperatur: & divinæ operationis virtus comprehendere quasi ex ratione quæritur. Quid mirum est, si ossa, nervos, carnem, capillosque Deus reducat ex pulvere, qui lignum, fructus, folia in magna mole arboris ex parvo quotidie semine restaurat? Quum ergo dubitans animus de resurrectionis potentia rationem quærit, earundem rerum ei quæstiones inferendæ sunt, quæ & incessanter fiunt, & tamen ratione comprehendere nequaquam possunt. Ut dum non valet ex visione rei penetrare quod conspicit, de promissione divinæ potentia credat, quod audit. David Psalmista ait: *Exurge, Domine, in*

Ps. 131. 8.

Lib. 2. in
Ezech. ho-
mil. 8. n.
6.

Ezech. 17.
v. 4. & c.

Osee 6. 3.

Joan. 5. v.
28. & 29.

requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuæ. Exurrexit enim Dominus in requiem suam, quum carnem suam de sepulcro suscitavit. Post hunc quoque exurgit & arca: quia resurgit Ecclesia. Per Ezechielem Prophetam dicitur: *Ossa arida, audite verbum Domini. Hec dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vobis spiritum, & vivetis.* Hinc est, quod Propheta alius per resurrectionem humanum genus vidit in fine suscitari atque ait: *Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & vivemus in conspectu ejus.* Quum de semetipso Dominus loqueretur, ait: *Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem eius. Et procedent, qui*

bona fecerunt in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt
 in resurrectionem iudicii. Hinc Paulus ait: Unde etiam Sal-^{Philip. 3.}
 vatore[m] expectamus Dominum Jesum Christum, qui refor-^{20.}
 mabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori cla-
 ritudinis suæ. Hinc iterum dicit: Si enim credimus, quod ^{i. Thess.}
 Jesus mortuus est, & resurrexit; ita & Deus eos, qui ^{4. 14.}
 dormierunt per Jesum, adducet cum eo. Qui rursus ait: Pri-
 mitiæ dormientium Christus. Si enim nos à mortis som-
 no non resurgimus, quomodo resurrectionem Domini-
 cam primitias habemus? Ecce veteres ac novi Patres uno ^{n. 7.}
 sibi spiritu de carnis resurrectione concordant. Ecce ipsa
 per se Veritas prius voce docuit, quod de resurrectione
 carnis postmodum opere demonstravit; & tamen adhuc
 quorundam infirmitas fidem non habet, in domo fidei
 stans. Ipsa nobis elementa, ipsæ rerum species resurrec-
 tionis imaginem prædicant. Sol enim quotidie nostris
 oculis moritur, quotidie resurgit. Stellæ matutinis horis
 nobis occidunt, vespere resurgunt. Arbusta æstivis tem-
 poribus plena foliis ac fructibus videmus, quæ hiemali
 tempore nuda foliis, floribus, ac fructibus, & quasi ar-
 da remanent; sed vernali sole redeunte, quum à radice
 humor surrexerit, suo iterum decore vestiuntur. Quir
 ergo de hominibus diffiditur, quod fieri in lignis vide-
 tur? Sæpe infidi homines, dum pulverem putrescentis
 carnis aspiciunt, dicunt: Unde caro & capilli poterunt
 in resurrectione reparari? Hæc itaque requirentes parva
 semina ingentium arborum videant, atque si possunt, di-
 cant: Ubi in eis latet tanta moles roboris, tanta diver-
 sitas ramorum, tanta multitudo & viriditas foliorum, tanta
 species florum, tanta ubertas, sapor, atque odor fruc-
 tium? Numquidnam semina arborum, odorem vel sapo-
 rem habent, quem ipsæ post arbores in suis fructibus
 proferunt? Si ergo ex semine arboris, quod videri non
 potest, produci potest, quid de pulvere carnis humanæ
 diffiditur, quia ex eo reparari forma valeat, quæ non vi-
 detur? Si non potes resurrectionis effectum ratione com-^{n. 94}
 prehendere, perpende, quanta multa sunt, quæ non in-
 telligis, qualiter sint, & tamen esse non dubitas. Dic;

rogo, si nosti gyrum cæli, terræ cardines, aquarum abyssos, ubi finiuntur, ubi suspensi sunt? Scimus autem, quia quod ex nihilo factum est, pender in nihilo. Quur de resurrectionis gloria disputando & discutiendo dubitas, qui tam multa mysteria sine discussione credidisti? Qui tamen si resurrectionem carnis non credis, omnia sine causa credidisti, quia in hoc angelorum spectaculo videris quidem velociter currere, sed postquam cursum peregeris, ne bravium accipias, adversaris. Per Paulum

^{n. 10.}
 1. Cor. 9. Apostolum dicitur: *Sic currite, ut comprehendatis.* Qui
 24.
 1. Cor. 15. rursus ait: *Si in hac vita in Christo tantum sperantes sumus,*
 19.
 miserabiliores sumus omnibus hominibus. Divinæ autem virtutis mysteria, quæ comprehendere non possunt, non intellectu discutienda sunt, sed fide veneranda. Sciendum nobis est, quia quidquid ratione hominis comprehendere potest, mirum esse jam non potest; sed sola est in miraculis ratio potentia facientis. Sicut citius homo dormiens excitatus à somno vigilat, ita concite ad Conditoris nutum à morte corporis resurgit. Prædicator egregius mortem

Moral. lib.

12. c. 8.

M. 12.

Domini mortem vocat: mortem autem servorum Domini non mortem, sed somnum nominat: quia infirma corda audientium respiciens medicamentum prædicationis suæ mira arte componit; & illum, quem jam resurrexisse noverant, eis mortuum insinuare non dubitat. Eos verò, qui necdum resurrexerant, ut spem resurrectionis insinuet, non mortuos, sed dormientes vocat. Non verebatur Apostolus dicere, Christum mortuum, quem auditores jam resurrexisse cognoverant: & verebatur dicere mortuos, quos resurgere vix credebant. In illa resurrectionis gloria erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritualis potentiæ, sed palpabile per veritatem naturæ. De vera corporis resurrectione Beatus

Moral. lib.

14. c. 56.

n. 72. 76.

Job. 19. 26.

Job loquens, ait: *Rursum circumdabor pelle mea, & in carne meâ videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur, & non alius.* Ecce veram resurrectionem: ecce pellem: ecce carnem apertis vocibus fatetur. Quid ergo remanet, unde possit mens nostra dubitare? Nos autem Beati Job fidem sequentes, & Redemp-

C. 57. n. 77.

toris nostri post resurrectionem corpus palpabile veraciter credentes, fatemur carnem nostram post resurrectionem futuram & eandem & diversam: eandem per naturam, diversam per potentiam. Erit post resurrectionem caro nostra subtilis, erit palpabilis; quia non amittet essentiam veracis naturæ. In terra videlicet mortui, non spiritu, sed corpore descendunt. In conspectu ergo Domini procedunt, (a) qui in terram descendant, quia resurgendo ad iudicium veniunt, qui nunc in pulvere putrescunt, sicut scriptum est: *In conspectu ejus procedunt universi, qui descendunt in terram.* Idem Psalmista iterum dicit: *Sitit in te anima mea, quam multipliciter & caro mea.* Sitit anima, ut Deum videat. Caro, quid sitit, nisi ut resurgat? Hinc rursum ait: *Aufer spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur.* Moxque de carnis resurrectione subiungit: *Emitte spiritum tuum, Deus, & creabuntur, & renovabis faciem terræ.*

XXX.

De tremendo æterni Regis iudicio.

Omnipotens Deus Filius, quum Judex mortuorum ac vivorum advenerit, & blandus justis, & terribilis apparebit injustis. Istos in iudicium veniens per lenitatis mansuetudinem demulcet. Illos verò per justitiæ districtiorem terret. Tempestas quum, oritur prius lenes undæ, & postmodum volumina majora concitantur: ad extremum fluctus se in alta erigunt, & navigantes quosque ipsa sua altitudine subvertunt. Sic sic nimirum extrema illa properat, quæ universum mundum subruat, tempestas animarum. Tempestas futuri iudicii nunc bellis & cladibus, quasi quibusdam undis sua nobis exordia ostendit: & quanto ad finem quotidie propinquiores efficimur, tanto graviora irruere tribulationum volumina videmus. Ad extremum verò commotis omnibus elementis supernus Judex veniens fi-

nem

(a) Ed. *procedunt*. Videsis notam PP. Benedict.

nem omnium adportat, quia videlicet & tunc tempestas
 fluctus in cælum levat: unde & dicitur: *Abhuc modicum &*
ego movebo non solum terram, sed etiam cælum. Quam sci-
 licet tempestatem, quia sancti viri vigilanter aspiciunt,
 quasi tumentes super se quotidie fluctus expavescent, at-
 que ex tribulationibus, quæ mundum feriunt, prævident,
 quæ sequantur. Quid tremendus Judex facturus est, quum
 per semetipsum venerit, & in ultionem peccatorum ira
 ejus exarserit, si nunc portari non potest, quum nos per
 tenuissimam nubem ferit? In iræ ejus præsentia, quæ caro
 subsistet, si ventum movit, & terram subruit, concitavit
 aera & tot ædificia stravit? Hanc distractionem venturi Ju-
 dicis Paulus considerans, ait: *Horrendum est incidere in ma-*
gnus Dei viventis. Hanc Psalmista exprimit, dicens: *Deus*
manifeste veniet, Deus noster, & non silebit. Ignis in cons-
pectu ejus ardebit, & in circuitu ejus tempestas valida.
 Distractionem quippe tantæ justitiæ tempestas ignisque
 comitantur; quia tempestas examinat, quos ignis exurat.
 Per Sophoniam Prophetam dicitur: *Fuxta est dies Domini*
magnus, & velox nimis. Vox diei Domini amara, tribulabi-
tur ibi fortis. Dies iræ, dies illa, dies tribulationis & an-
gustia, dies calamitatis & miseria, dies tenebrarum & ca-
liginis, dies nebula & turbinis, dies tubæ & clangoris su-
per omnes civitates munitas, & super omnes angulos ex-
celsas. Dies Domini vindictæ, atque adinadversionis ple-
 na super civitates munitas & super angulos excelsos ve-
 nit, quia ira extremi judicii humana corda & defensio-
 nibus contra veritatem clausa destruit, & duplicitatibus
 involuta dissolvit. Tunc munitæ civitates cadunt, quia
 mentes Deo impenetratæ damnabuntur. Tunc excelsi an-
 guli corruunt; quia corda, quæ se per impuritatis pru-
 dentiam erigunt, per justitiæ sententiam prosternuntur. De
 hac die judicii Dominus iterum per Prophetam dicit: *Ad-*
huc semel, & ego movebo non solum terram, sed etiam &
cælum. Si cum aerem movit, & terra non subsistit; quis
 ferat, quum cælum moverit? Terrores, quos modo cer-
 nimus, sequentis iræ præcones sunt. Unde considerare ne-
 cesse est, quia ab illa tribulatione ultima tantum sunt tri-
 bu-

Agga. 2. 7.

Lib. 1. in
Evan. ho-
mil. 1. n. 6.Hebr. 10.
Ps. 49. 3.Sophon. 1.
14. & c.Reg. Past.
part. 3. c.Agga. 2.
22.Lib. 1. in
Evang. ho-
mil. 1. n.
8.

bulationes istæ dissimiles, quantum à potentia Judicis persona præconis distat. Illum ergo terribilem diem tota intentione cogitemus, vitam, moresque corrigamus, mala tentantia resistendo vincamus, perpetrata autem fletibus puniamus. Adventum namque æterni Judicis tanto securiores quandoque videbimus, quanto nunc distractionem illius timendo prævenimus. In tremendi Judicis examine electi omnes à reprobis divisi gaudebunt; quia quum iniquos omnes extrema ultio percutit, ipsi de gloria dignæ retributionis hilarescunt. In æterna vita justii constituti damnatis jam tunc ex humanitate non compatiuntur, quia divinæ justitiæ per speciem inhærentes inconcusso distractionis intimæ vigore solidantur. Redemptori generis humani ad ædificationem nostram minime sufficit, quod in extremo judicio dicturum se esse perhibuit: *Quandiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis: nisi* & ante judicium hoc in se ostenderet, quod dixisset: ut videlicet demonstraret, quia bonâ quisquis nunc opera indigentibus exhibet, ei hæc specialiter impendit, cujus hæc amore exhibuerit.

Moral. 6.
c. 30. n. 48.

Matth. 25.
40.
Lib. 2. in
Ev. homil.
39. n. 10.

XXXI.

De pœnitentia reproborum sine fructu.

ÆTerno Judice veniente, unusquisque reprobortum ad cor suum reducit, ut sancta jam cum agere non valet; sentiat; & rectum, quod sequi debuit, ex tortitudinis suæ pœna cognoscat. Per Jeremiam Prophetam dicitur: *Congrega eos, quasi gregem ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis.* In die enim occisionis sanctificantur reprobi; quia tunc sancta, quæ debuerunt agere, sentiunt, cum digna pravitatis suæ supplicia jam declinare non possunt. Reprobi omnes tunc ferri pertimescunt, cum ultione extrema per sententiam Judicis feriuntur, eosque tunc terror ejus à somno sui torporis exsuscitat, cum vindicta perturbat. Per Prophetam dicitur: *Et tantum sola vexatio*

Moral. lib.
27. c. 24.
n. 45.

Jer. 12. 3.

Moral. 112
c. 29. n. 41.

Irai. 28. 12.

in-

intellectum dabit auditui. Cum enim de præceptis Dei contemptis atque despectis verberari per vindictam iniqui cœperint, tunc intelligunt, quod audierunt. Et Psalmista ait: *Quum occideret eos, tunc querebant eum.* Omnes impij in die extremi judicii cognita sua damnatione dicturi sunt: *Erravimus à via veritatis, & lumen justitiæ non luxit nobis, & sol non ortus est nobis.* Ac si aperte dicant: Interni nobis luminis radius non refulsit. Nescit impius mala quæ fecit, nisi cum pro eisdem malis puniri jam cœperit. Tunc namque intelligit, quod audit, cum se jam pro contemptu vexari doluerit, sicut scriptum est: *Et tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui.* Reprobi æterna non intelligunt, nisi cum temporalibus jam sine emendatione puniuntur. Tunc namque mens æstuat, & infructuosæ poenitentiae se ignibus inflammat, duci ad supplicium timet, præsentem vitam ex desiderio retinet; sed de loco suo solvitur, quia oblectamenta carnis deserens, ejus duritia per supplicium liquatur.

Pr. 77. 34.

Moral. 34

c. 14. n. 25.

Sap. 5. 6.

Moral. 15.

c. 51. n. 58.

Isai. 28.

19.

Moral. 7.

c. 27. n. 33.

XXXII.

De damnatione diaboli vel demonum.

Moral. 33.

c. 20. n. 37.

Matth. 25.

41.

ÆTerno Judice terribiliter apparente, adstantibus legionibus angelorum, adsistente cuncto ministerio cælestium potestatum, atque electis omnibus ad hoc spectaculum deductis, diabolus crudelis & fortis bellua in medium captiva deducitur, & cum suo corpore, id est, cum reprobis omnibus æternis gehennæ incendiis mancipatur, cum dicitur: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui preparatus est diabolo & angelis ejus.* O quale erit illud spectaculum, quando hæc immanissima bestia electorum oculis ostendetur, quæ hoc belli tempore nimis illos terrere potuerat, si videretur! Sed occulto ac miro Dei consilio agitur, ut & nunc per ejus gratiam à pugnantibus non visa vincatur, & tunc à lætis victoribus jam

jam captiva videatur. Tunc justī divino adjutorio quantum debitorēs sunt, plenius recognoscunt, quando tam formam bestiam viderint, quam nunc infirmī vicerunt. Et in hostis sui immanitate conspiciunt, quantum debeant gratiæ defensoris sui. Antiquus hostis nequitiae suae vinculis adstrictus, aliud est, quod nunc patitur, aliud, quod in fine patietur: quia enim à lucis intimæ ordine cecidit, nunc semetipsum intrinsecus erroris caligine confundit. Antiquus hostis damnationis suae tempore amaritudine involvitur, quia ex merito spontaneae caliginis, æterno gehennæ tormento cruciatur. Recte de Anti-Christo Beatus Job ait: *Occupet eum caligo, involvatur amaritudine.* Moral. lib. 4. c. 5. n. 10. Omne quippe quod involutum est, finem suum, quasi nusquam indicat; quia sicut non ostendit quo incipit, ita non detegit quo desinit. Involvi ergo amaritudine antiquus hostis dicitur, quia superbiæ ejus supplicia, non solum omnimoda, sed etiam infinita præparantur. Anti-Christi pœna tunc initium accipit, quam districtus ad extremum judicium Judex venit: unde & bene subditur: *Noctem illam tenebrosus turbo possideat.* C. 6. n. 11. Job. 3. 6. Tenebrosus ergo turbo hanc noctem possidet: quia apostatam spiritum à conspectu districti Judicis ad æterna supplicia pavenda illa tempestas rapit. Turbine ergo nox ista possidetur, quia superba ejus cæcitas districta animadversione percutitur.

XXXIII.

De æternis suppliciis reproborum.

Omnipotentis Dei justitia futurorum præscia ab ipsa mundi origine gehennæ ignem creavit, qui in pœna reproborum esse semel inciperet, sed ardorem suum, etiam sine lignis numquam finiret. Sciendum est, quod omnes reprobi, qui ex anima simul & carne peccaverunt, illic in æterno supplicio in anima pariter & carne cruci-
bun-

Ps. 26. 10. buntur. Per David Prophetam dicitur: *Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui.* Clibanus namque intrinsecus ardet. Is verò qui ab igne devoratur, ab exteriori (*) [incipit parte concremari. Ut ergo sacra eloquia ardere & exterius & interius reprobos demonstrarent, eos & ab igne devorari, & sicut clibanum poni testantur, ut per ignem crucientur in corpore, & per dolorem ardeant in mente]

(*) Hic desinit Codex Goth. Æmiliensis: hunc tamen locum ex Gregorio supplevimus. Desideratur verò reliquum hujus cap. totumque caput XXXIV.

FINIS.

XXXIII

(N)

INDICE

DE LAS COSAS NOTABLES DE ESTE
Tomo XXXI.

A

A Baddela, Rey de Zaragoza. Pag. 138.
 Abdelmalek, Rey de Zaragoza. 150.
 Abdelkarimo, Prefecto de Zaragoza. 128.
 Abderramen, Gobernador de Zaragoza. 130.
 Abdilubar, Rey de Zaragoza. 136.
 Abenhaya, Señor de Zaragoza. 141.
 Abinalarabi, Prefecto de Zaragoza. 121.
 Aguirre (Cardenal) sostiene que Felix Cesaraugustano fue Presbytero, y no Obispo. 13. No lo demuestra su prueba. 14.
 Ahmad Almostain Rey de Zaragoza. 148.
 Ahmed Almoctader, Rey de Zaragoza. 145.
 Ainsa. 149.
 Alcagib. 146.
 Almoctader. Vease *Abmed*.
 Almostain. Vease *Abmad*.
 Amaróz. 128. 129.
 Ameno, Poeta. 79. 80. 81.
 Amer Ben Amru, Rey de

Zaragoza. 119.
 — Joseph, Rey de Zaragoza. 148.

Amru. Vease *Amer*.

Arabes, florecieron en España en letras. 113.

Argensola (Lupercio Leonardo) escribió sobre la Patria de Prudencio. 99.

Arlit, nombre que daban los Arabes à la Provincia de Aragón. 116.

S. Augustin. Dificultades y reparos sobre el libro intitulado *Speculum*. 162. y sobre otras Obras del Santo. 163. 164.

Avito (Alcimo) su elogio de la Sycomachia de Prudencio. 87.

B

Bayle (Pedro) vituperado. 85.

Balbastro. 145.

Baluzio (Estevan) impugnado. 16.

Barthio (Gaspar) elogio à Prudencio, 87. y le vindicó. 89. y 90.

Basilides, Obispo de Astorga. 5. Estuvo en Roma. 6.

Batalla de Alcoráz. 149.

- Bayer (Fran. Perez) pone à S. Lorenzo entre los MM. de España. 63.
- Belascuto, Monge. 118.
- Belet (Juan) refiere el viage de Sixto II. à España, en lo que no merece credito. 17.
- Ben Amru. Vease *Amer*.
- Darragi, Poëta de Castilla. 144.
- Fornes, Escritor. 113.
- Bernardo Obispo de Zaragoza. 151.
- Berti (Lorenzo) llama à Bayle nuevo Patron de los Maniqueos. 85.
- Boschio, Escritor, impugnado. 7. y sig.
- Bosuet (Benigno.) 91.
- Breviario antiguo Cesaraugustano del 1497. pag. 18.
- Burtina, es Balbastro. 145.
- C**
- Calahorra. Si fue Patria de Prudencio? 96.
- Campillo (Doc.) citado. 142.
- Canonica de S. Pedro de Taberna, fingida. 110.
- Carlo Magno, su expedicion à Zaragoza 122. y sig.
- S. Casiano. Hymno en su Elogio. 50.
- Castellar, Fortaleza. 149.
- Casiri. 114.
- Cave (Guillermo.) 75.
- Ceiller, impugnado. 64.
- Cenni (Cayerano) tiró à disminuir las glorias de España. 3.
- Chamilard. 37. 82. Juicio de Prudencio, y sus Obras. 85. 88. Sintió que era natural de Zaragoza. 102.
- Chronicon de Pedro Cesaraugustano, supuesto. 20. 23.
- Clementes, familia de Zaragoza. 106.
- S. Cypriano, mencionó à Felix Cesaraugustano. 5. Fue consultado en la causa de los Obispos Basilides y Marcial. 6.
- D**
- Darragi, Poëta. Vease *Ben Darragi*.
- Dormer (Diego Jph.) 21.
- Dupin (Elias.) 81.
- E**
- Erasmo. 84. 86.
- S. Eugenio de Toledo. 166.
- F**
- Fabricio (Alberto) impugnado sobre un lugar de Prudencio. 36.
- Fabricio (Jorge) defendió la latinidad de Prudencio. 89.
- Felix Cesaraugustano, elogiado por S. Cypriano. 6. Es ve-

rosimll que fue Obispo de Zaragoza 12. Mencionanle con dictado de Santo. 18. Ferreras (Juan.) 121. Fornes. Vease *BenFornes*.

G

Getulus. Significado de esta voz. 135.

Giraldo (Lilio) impugnado en el juicio de la latinidad de Prudencio. 89.

Giselino ((Victor)) consiente en que Prudencio es Autor de la Oracion intitulada: *Poëta preces &c.* 76.

Gladiatorios, Juegos prohibidos, y por que. 48.

S. Gregorio. Sus Obras tuvieron grande aceptacion en España. 152. Se ilustran ahora mucho con la Obra de Tajon. 156.

Gronovio (Frederico) vindicó à Prudencio. 89.

H

Heinsio (Nicolás) habló con elogio de Prudencio. 88.

S. Hypolito. Es celebre su memoria en España. 52.

Honorio Augustodunense. 82.

Huerta y Vega (Franc. Man.) Dió noticia del Chronicon de Pedro Cesaraugustano. 22. 24.

Huet (Daniel.) 91.

I

Ibañez de Echavarri (Bernardo.) 104.

S. Isidoro elogió à Prudencio, 84. Fue muy dado à las Obras de S. Gregorio. 152. y el primer colector de Sentencias Theologicas. 156.

L

Loaysa (García) hizo Calagurritano à Prudencio. 96.

S. Lorenzo martyr de España. 63.

M

Mabillon, tuvo à Tajon por primer formador de Coleccion de Sentencias Theologicas, y se engañó. 156.

Mancusos Moneda. 146.

Mantuano (Pedro) impugnado sobre la Patria de Prudencio. 92.

Marcial, Obispo de Mérida. 5. Mariana hizo Calagurritano à Prudencio. 96. 98.

Marsilio, no fue Rey de Zaragoza. 129.

S. Mauro (sabios Bened. de) sus notas y juicio sobre las Obras de S. Gregorio, y S. Agustin. 159. y sig. y 162.

Mayans (Gregorio) conoció la

la ficción del Chronicon de Pedro Cesaraugustano. 24. Mireo (Auberto.) 83.

Mohamat Almui, Escritor. 113.

Mohamet, Rey de Zaragoza. 150.

Moncada (Juan Luis.) 145.

Morales (Ambrosio) hizo Calagurritano à Prudencio. 96.

Moret (Jph.) su sentir sobre la Jornada de Carlo Magno, en la toma de Zaragoza. 124. 128.

Motion. Noticias de su Testamento. 142.

Mundir, Rey de Zaragoza. 142.

Muza, Sr. de Zaragoza. 132. y sig.

N

Nebrija (Ant. de) tuvo por natural de Zaragoza à Prudencio. 102.

Nicolás Ant. impugnado. 32. citado. 75. Vindicó à Prudencio. 95. Le hizo de Calahorra. 96. Inteligencia de la voz *nuestro*. 97. Hace à Valeriano Obispo de Calahorra. 108.

Notkero, Escritor. 90.

O

Oppero (Marcos) persuade la

lección de las Obras de Prudencio. 90.

Orosio. Escribió sus Libros de Historias por consejo de S. Augustin. 41.

P

Pacense. Su Chronicon citado. 152.

Pamplona, Plaza fuerte sujetada por Carlo Magno. 122.

Panètes (Convento.) 113.

Pano. 110. 121.

Parias de Zaragoza. 145. 146.

Paterio Clerigo familiar de S. Gregorio. 257.

Pedro Orador insigne de Zaragoza, celebrado por San Geronymo. 19. Atribuyesele un Chronicon; y qué fé merece. 20. y sig.

Pedro Obispo de Zaragoza. 151.

Pellicér (Jph.) dió noticia del Chronicon de Pedro Cesaraugustano. 20. y sig.

Prudencio (Aurelio.) Su grande autoridad en materia de antigüedades Christianas. 4. Su Patria. 92. 102. Noticias de su vida. 25. y sig. Escribió contra las calumnias de los Paganos. 40. Obras de Prudencio. 58. y sig. Impugnó las heregias de los Nestorianos, Sabelianos, y otros. 69. Juicio de sus Obras.

Obras. 83. y sig. Son escogidas para la instruccion del Delfin. 91. Principe de los Poëtas Christianos. *Alli*. Vindicado. pag. 76. 85. 88. Psycomachia. Obra de Prudencio, y significado de esta voz. 77.

Q

Quirico Obispo de Barcelona. Dirigióle Tajon una Epistola, y los cinco libros de las Sentencias. 171. Respuesta à la letra de Quirico à Tajon. 174.

R

Roda, Castillo. 144. y 150. Roma. Progresos del Christianismo en Roma bajo del Imperio de Theodosio. 31. Sugerada por Alarico. 40. Ruinart. Vindica à Prudencio. 65. 66.

S

Safia, Río, y Pueblo. No fue Patria de Prudencio. 93. y sig. Santa Maureo (Carlos.) 91. Sarmiento (Martin.) 24. Saxon, Poëta. 125. S. Sidonio Apolinar. 84. Manejó libros de Prudencio. 87. Sigeberto Gemblacense, corregido. 37.

Silense (Monge) su sentir sobre Carlo Magno. 123. y 125.

Solaiman, Rey de Zaragoza. 144.

Spiegelio (Jacobo) llama Cesaraugustano à Prudencio. 102.

Symaco, confutado por Prudencio. 30. 33. y sig.

T

Taberna (S. Pedro de) 110. Tajon Obispo de Zaragoza, y muy dado à las Obras de S. Augustin, y S. Gregorio. 152. Fue à Roma por las de S. Gregorio. 152. Copiólas con su propria mano. 153. Argumento de lo que tratan sus cinco libros. 155. Entresacó Sentencias de las Obras de N. P. S. Augustin. 155. No fue el primero que formó Coleccion Theologica de Sentencias de los Padres. 156. Utilidad de esta Obra. 156. y sig. Sirve mucho para ilustrar y comprobar las de S. Gregorio y S. Augustin. 156. y sig.

Tamayo de Vargas (Thomás) 93. 96.

Tilemont. 81. 97.

Tritemio, aclarado. 83. Turpin, Arzobispo de Rems. 129.

V U

Valeriano, no fue Obispo de Calahorra. 108. 109.

Valerios, familia de Zaragoza. 107.

Vallata, pueblo. 15.

Vasco, apellido del Rio Ebro. 99.

S. Vicente Ferrer. 18.

Victoria (Ara de la) venerada por el Senado de Roma. 29.

Urbicua, Ciudad. 15.

Y

Yuceph, Rey de Zaragoza. 148.

Z

S. Zacarias, Monasterio. 100.

Zaragoza. Memoria literaria

de los tres primeros Siglos.

1. y sig. Fue su Fundador Octavio Augusto. 1. Abra-

zó la Ley de Jesu-Christo como setenta años despues

de su fundacion. 3. En el Siglo IV. estaba poblada de

inumerables Christianos. 19. Fue Patria de Prudencio.

102. y sig. Memorias de sus Iglesias Muzarabes, litera-

tos, y Reyes. 109. Su Palacio con el nombre de Al-

faxeria. 113. Catalogo de los Escritores Arabes de Za-

ragoza. 114. De sus Gobernadores, Prefectos, y Re-

yes. 116. y sig. Sitio de Zaragoza. 137. Sus Parias.

145. y 146. Los Moros de Zaragoza pagaban tributo à

D. Ramiro. 147. Tomada por los Christianos. 151.

Zimael Rey de Zaragoza. 137.

ERRATAS.

Pag. linea. Errata.

52.	36.	Martyres. Potest.
69.	3.	Unionitas
89.	21.	y Pindaro, Erasmo
100.	8.	el
101.	1.	Berones Celtiberos
101.	11.	la
101.	21.	convence
121.	28.	775
121.	34.	Alacuis
125.	13.	Arnulfo
126.	30.	el

Emienda.

Martyres Potest.

Unionitas.

y Pindaro. Erasmo.

al.

Berones, Celtiberos.

lo.

convencesse.

775.

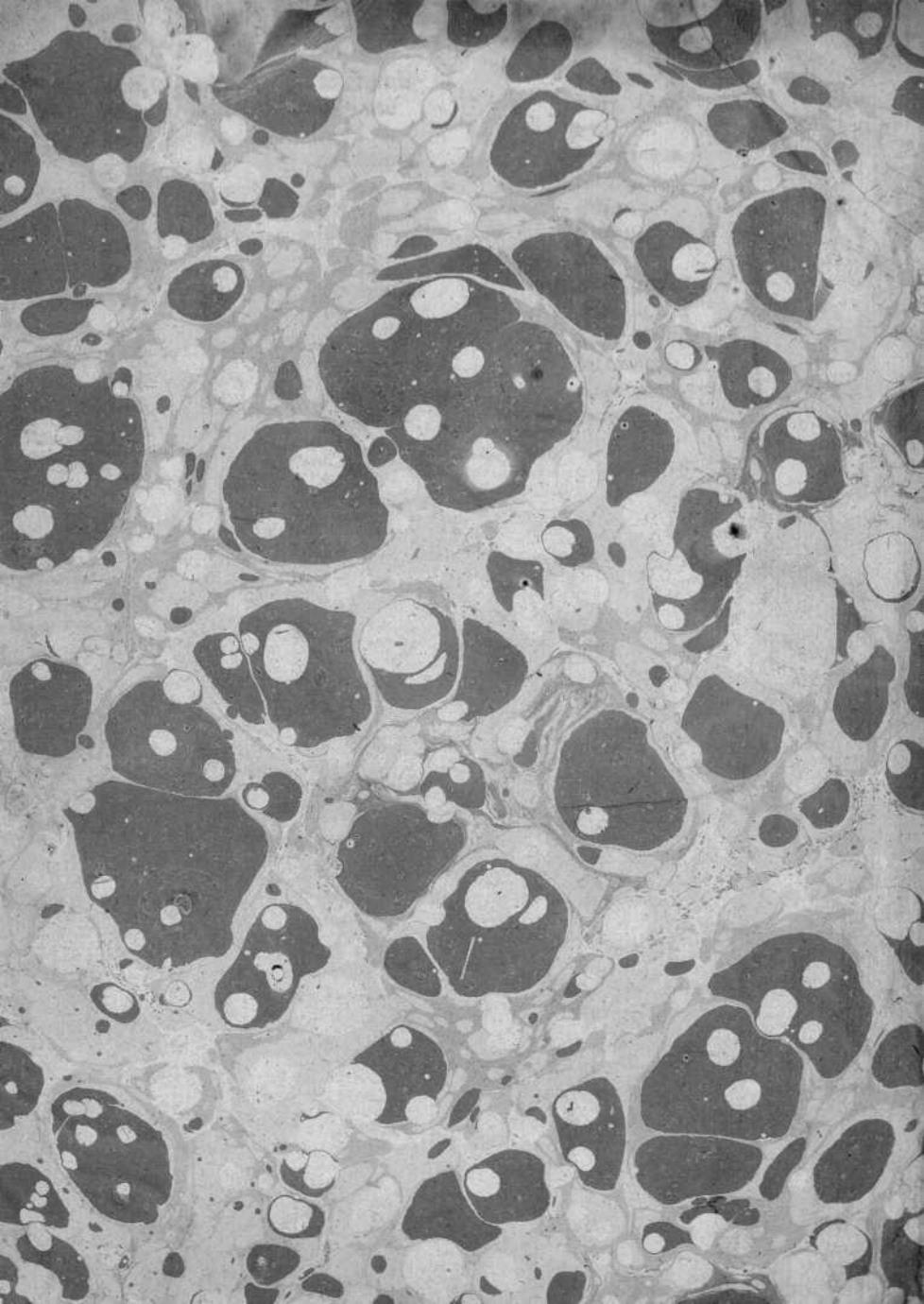
Alarviz.

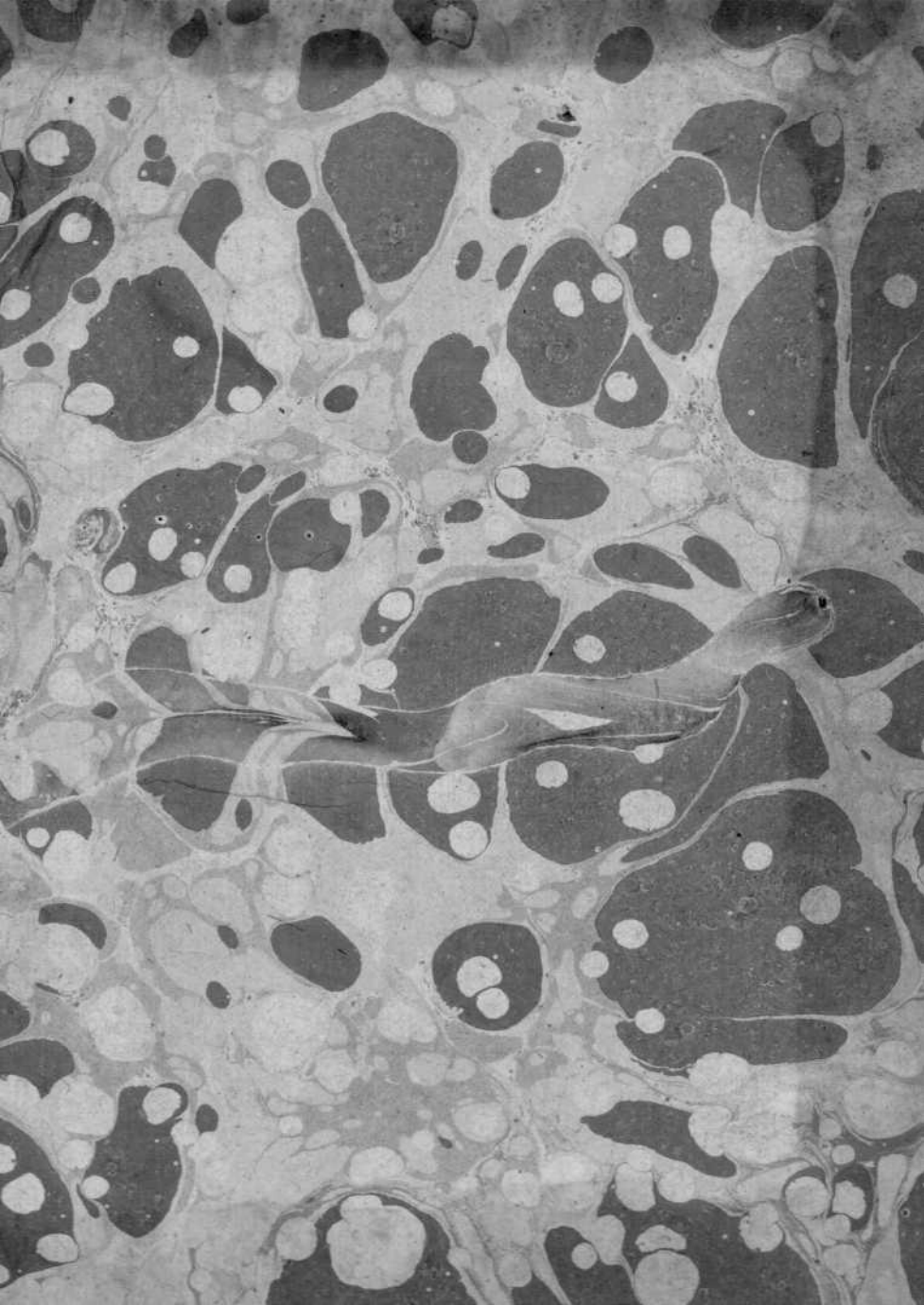
Arnulfo.

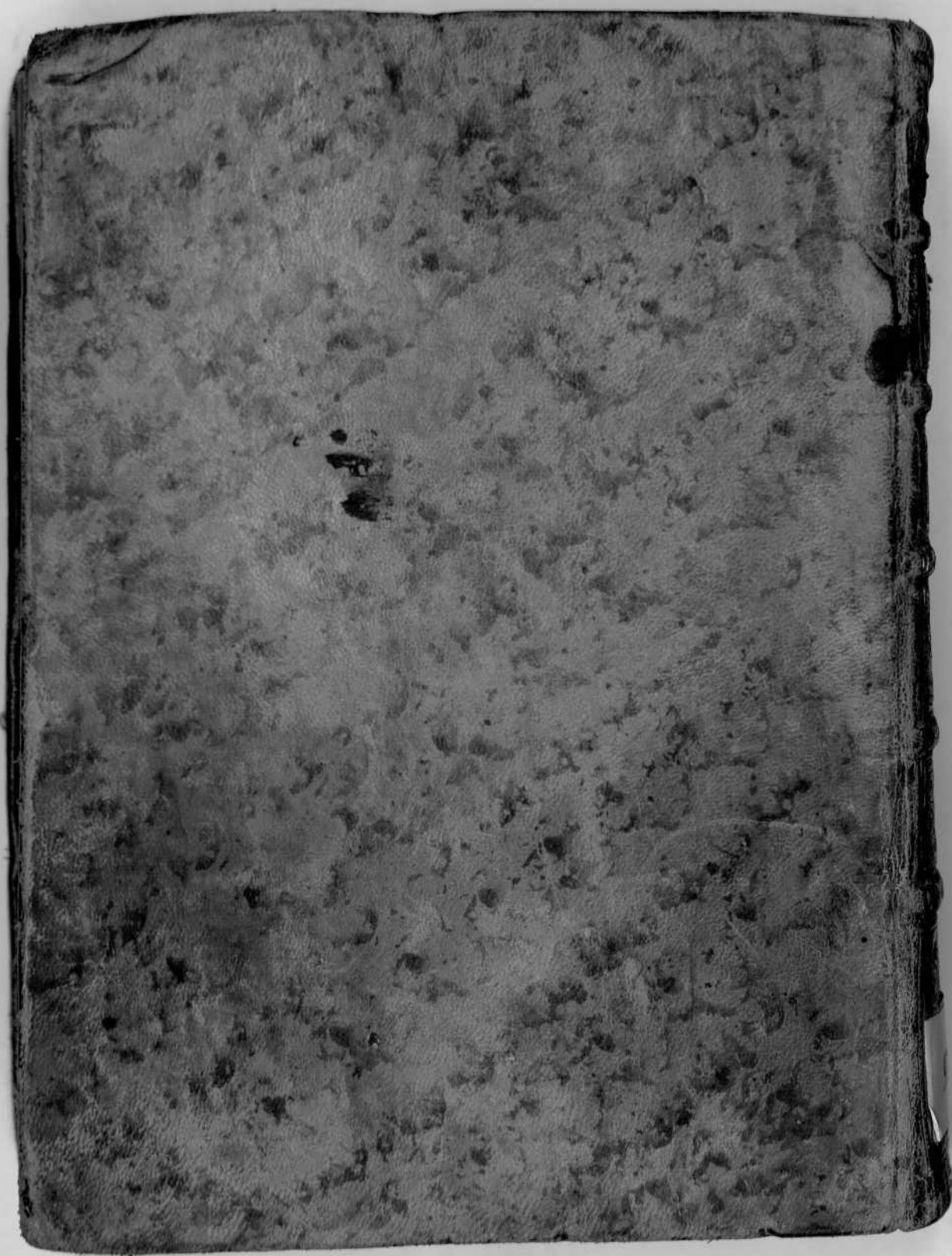
del.

156.	23.	seductos	<i>Operibus eductos.</i>
160.	21.	marginē	<i>è margine.</i>
166.	ult.	borrese todo, y lease	<i>Legendum videtur subministrantia.</i>
172.	1.	vestis	<i>vestris.</i>
180.	9.	est	<i>es.</i>
183.	18.	est	<i>es.</i>
190.	18.	vix	<i>vis.</i>
204.	33.	pensandam	<i>pensandum.</i>
205.	35.	repari	<i>reparari.</i>
218.	12.	atque	<i>atque.</i>
219.	1.	divina	<i>divinæ.</i>
222.	9.	Mysi	<i>Moysi.</i>
230.	34.	speratnr	<i>separatur.</i>
231.	31.	circumscriptionis	<i>circumscriptionis.</i>
246.	16.	adhuc	<i>adhuc.</i>
254.	14.	suosum	<i>suorum.</i>
255.	9.	inmundi	<i>in mundi.</i>
256.	27.	pænam	<i>pænam.</i>
256.	29.	pæna	<i>pæna.</i>
265.	35.	se	<i>sed.</i>
276.	4.	loqueretur	<i>loqueretur.</i>
276.	33.	contigit	<i>contingit.</i>
278.	34.	medicans	<i>mendicans.</i>
287.	27.	prudenter	<i>prudentes.</i>
287.	28.	simplicies	<i>simplices.</i>
287.	34.	inveniar	<i>inveniat.</i>
295.	28.	dexpexit	<i>despexit.</i>
300.	5.	Atentatore	<i>A tentatore.</i>
301.	11.	quecumque	<i>quæcumque.</i>
304.	1.	quide	<i>quidem.</i>
304.	18.	quæquæ	<i>quæque.</i>
305.	20.	fuisset	<i>fuisse.</i>
307.	12.	accendes	<i>accendens.</i>
313.	34.		<i>abundat fieri, vel habere.</i>
325.	ult.	facetoresque	<i>fætoresque,</i>
329.	9. in marg.	Moral. 1. 54. n. 6.	<i>Moral. lib. 12. c. 54. n. 62</i>
340.	31.	clamores	<i>clamoribus.</i>
354.	32.	circumscribitur beatus	<i>circumscribitur. Beatus.</i>
363.	22.	Petrus diceret	<i>Petrus cum diceret.</i>
366.	38.	arbitres habent	<i>arbitres habent.</i>
388.	29.	virtutum	<i>virtutem.</i>
390.	7.	initet	<i>irritet.</i>
442.	34.	fenestra	<i>fenestras.</i>
446.	3.	subiecta	<i>subiuncta.</i>
454.	27.	virii	<i>vitiis.</i>

FLORE
ESPAÑA.
SAGRADA

T. XXXI

970